

IZVJEŠĆE DRŽAVNE KOMISIJE O
PRIPREMI I VOĐENJU OBRANE
VUKOVARA

REPUBLIKA HRVATSKA
PREDSJEDNIK

Zagreb, 3. prosinca 1991.

Gospodin

DR. tARKO DOMUAN

Predsjednik Sabora Republike Hrvatske

Stovani gospodine PredsjedniCe,

Dana 18. studenoga 1991. osnovao sam Komisiju sa zadatkom da utvrdi i analizira sve bitne iinjenice vezane za pripremu i vodenje obrane Vukovara. Komisija u sastavu: Josip Manolid (predsjednik Komisije), predstojnik Ureda za zaStitu ustavnogporetka Republike Hrvatske, dr. Milan Ramljak, potpredsjednik Vlade, Gojko SuSak, ministar obrane, Ivan Vekid, ministar unutarnjih poslova, ieljko Olujid, driavni odvjetnik, Josip Perkovid, pomodnik ministra obrane, Zdravko Mustai, zamjenik predstojnika za zaititu ustavnogporetka i Stjepan Herceg, savjetnik u Uredu Predsjednika Republike Hrvatske, dana 3. prosinca 1991. podnijela je izvijeSde koje Vam dostavljam uprilogu ovog dopisa.

Molim Vas da izvijeSde proslijedite saborskim zastupnicima.

Sa itovanjem,

*PREDSJEDNIK
REPUMMEHRVATSKE*

dr. Franjo Tudman

**IZVJEŠĆE DRŽAVNE KOMISIJE O
PRIPREMI I VOĐENJU OBRANE VUKOVARA**

Zagreb, studeni/prosinac 1991.

I - UVODNO OBRAZLOŽENJE

Predsjednik Republike i Vrhovni zapovjednik oružanih snaga Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, na sugestiju Vrhovnog državnog vijeća, ustanovio je 18. studenoga 1991. godine Komisiju za utvrđivanje činjenica o okolnostima u kojima je pripremana i vođena obrana Vukovara od agresije JNA, Republike Srbije i srpskih odmetnika. Za članove komisije imenovani su Josip Manolić (predsjednik Komisije), predstojnik ureda za zaštitu Ustavnog poretka Republike Hrvatske; Milan Ramljak, potpredsjednik Vlade, Gojko Šušak, ministar obrane u Vladi, Ivan Vekić, ministar unutarnjih poslova u Vladi, Željko olujić, državni odvjetnik, Josip Perković, pomoćnik ministra obrane, Zdravko Mustač, zamjenik predstojnika Ureda za zaštitu ustavnog poretka i Stjepan Herceg, savjetnik u Uredu Predsjednika Republike.

Komisiji je dan zadatak da utvrdi bitne i najznačajnije činjenice neposredno vezane uz agresiju na Vukovar i tijekom obrane grada i okolnih naselja, da obavi političku analizu tih činjenica; te da u zaključku izvještaja izrazi ocjenu o problemima koji su se pojavljivali tijekom obrane Vukovara kao i njihovim uzrocima a koji su, uz ostalo, doveli do vojnoga gubitka grada. Komisiji je povjereno da posebno obrati pozornost na utjecaj različitih interpretacija zbivanja vezanih uz obranu Vukovara te da ukaže na moguće političke i obavještajne izvore, posebice aktivnosti suprotstavljene obrambenim i državnim interesima Republike Hrvatske, a koji su djelovali tijekom agresije na Hrvatsku, osobito na Vukovar i istočnu Slavoniju.

Komisija, sukladno Ustavu i zakonima RH, nije dakako nadležna ni za kakvo otvaranje krivičnih procesa i utvrđivanje bilo čije krivične odgovornosti. Njezina nadležnost, također, ne proizlazi iz pojedinačnih redovnih radnih dužnosti članova Komisije. Iz tih dužnosti, međutim, proizlazi tražena cjelovitost i vjerodostojnost pojedinačnih izvješća koji su objedinjeni sintetičkim izvješćem Komisije. Nadležnost Komisije je informativne i političke prirode te proizlazi iz Ustavom RH određenih prava i obaveza Predsjednika Republike koji je Komisiju ustanovio u svrhu povećanja efikasnosti obrane Republike Hrvatske protiv identificiranog agresora. Stoga, pojedinačno članstvo u Komisiji kao i njezin rad nisu uvjetovani stranačkom pripadnošću, nego i ustavnim pravima i obavezama koje pripadaju svakom građaninu Republike Hrvatske - pa tako i članovima Komisije - na obranu domovine. U svezi s tim, izvješće Komisije bit će predočeno javnosti i Saboru Republike Hrvatske u namjeri ozbiljenja jedinstva svih

političkih snaga i efikasnosti svih vojnih snaga u zajedničkom domovinskom naporu na oslobađanju svih područja Republike Hrvatske koji se nalaze pod okupacijom ili agresorskim napadajem.

Komisija u svome radu i konačnom izvješću nije, iz praktičnih razloga, obuhvatila u cjelini sve činjenice vezane uz agresiju na Hrvatsku. Osim toga, niz podataka i informacija, te osobnih mišljenja i stavova, i nadalje - svakim danom - dopunjuju sintetičku političku prosudbu o okolnostima, pa i ratnima, u kojima se odvija cjelovita uspostava samostalne i demokratske hrvatske države, kao moderne političke zajednice slobode, jednakosti i blagostanja. Glede toga, daljnje sugestije Komisiji od strane političke i šire javnosti bit će dobrodošle, u domovinskom interesu. Komisija, prema tome, ovim izviješćem ne zatvara dalje ispitivanje i utvrđivanje činjenica.

II - RAZDOBLJE DO 2.SVIBNJA 1991.

Od početka sustavnog razvoja različitih oblika terorističkog nasilja, 17. kolovoza 1990. godine, područje Slavonije neprekidno je bilo izloženo provokativnim pritiscima vodstva i članova SDS-a koji su po svaku cijenu nastojali, što izravnim pritiscima što širenjem dezinformacija, destabilizirati to područje i priključiti ga političkom i terorističkom ratištu kakvo je krajem ljeta i ujesen 1990. postalo područje dijela sjeverne Dalmacije i Like.

Pritisci su osobito bili jaki na području SO Vukovar, gdje je na višestranačkim izborima općinsku većinu imao SK SDP što je, uz ostalo, rezultiralo i imenovanjem Slavka Dokmanovića za predsjednika SO. Većina općinskih zastupnika Srba - članova SK SDP - uglavnom podržava stavove SDS-a i njegova čelnika Gorana Hadžića što neprekidno onemogućava uspješno funkcioniranje općinskih civilnih vlasti te generira međunacionalno nepovjerenje i sukobljavanje. Međutim, pritisak velikosrpskih i jugounitarističkih opredjeljenja - unatoč tome što je konstantan - ne uspijeva tada u dovoljnoj mjeri aktivirati srpsko pučanstvo na nasilan otpor i rušenje pravnog poretka i ustavnog ustrojstva Republike Hrvatske. Jedan od razloga je i to što na području istočne Slavonije praktički ne postoji apsolutno homogenizirana srpska općina (u Vukovaru, najbrojnijoj općini nastanjenoj srpskim pučanstvom, prema posljednjem popisu bilo je 32,4 posto Srba).

Iz tih razloga, na područje Republike Hrvatske uz istočnu granicu prema Srbiji, češće dolaze - u organizaciji SDS-a - srpski politički čelnici, republički i stranački, otvoreno pozivajući srpsko pučanstvo na oružano nasilje. Unatoč takvim aktivnostima, organi reda u Republici Hrvatskoj uzdržavaju se od represivnih akcija, s obzirom da je u toku bio proces međurepubličkog dogovaranja o budućim odnosima jugoslavenskih republika. Procjena je da većini republika to dogovaranje odgovara i da su spremne za uspostavu nekog oblika labave konfederacije na principima ravnopravnog državnog suvereniteta, zaštite svih ljudskih i nacionalnih prava i zajedničkog* ekonomskog interesa, te da bi represivne akcije mogle razbiti mogućnost demokratskog i mirnog razrješavanja političke, krize.

U tom smislu na zajedničkim pregovorima razgovara i Srbija koja, međutim, tvrdokorno inzistira isključivo na

* U izvornom tekstu postoji niz tiskarskih pogrešaka koje nisu istraživane.

opstanku federacije, a Ustavom SFRJ deklarirane i definirane državne granice uporno proglašava, administrativnima. Na populističkom planu teza o administrativnim granicama uporno se na području istočne Slavonije pretvara u parole i provokacije tipa - "ovo je Srbija", što sve izrazitije generira sporadične sukobe i predstavlja permanentni izvor oružanih provokacija i organa reda i svekolikog mirnog pučanstva.

SDS Vukovara i njegovi čelnici agresivno narušavaju zakonski i ustavni poredak RH a predsjednik SO pokreće postupak za pripojenje tzv. SAO Krajini. Skupština općine prijedlog odbija. Budući da ne vide načina da legitimnim i legalnim putem postignu rušenje demokratski izabrane vlasti, pripadnici SDA-a kreću u organizirano odmetništvo koje se služi četničkim simbolima i artikulira četničku velikosrpsku ideologiju. Na to su očito bili pripravnici još zarana.

Naime, još od jeseni 1990.g. - pod utjecajem dezinformacija i djelovanja agenata iz Republike Srbije - postepeno se naoružavaju - osobito na području istočne Slavonije - lideri SDS-a i provjereni aktivisti koji uporno iz mjesta u mjesto šire dezinformacije kako "svakoga trenutka snage MUP-a treba da počnu s čišćenjem terena od srpskoga pučanstva. Premda povoda za takve glasine nema, proces naoružavanja teče ubrzano.

Tijekom travnja 1991. zabilježeni su dolasci Vojislava Šešelja i njegovih četnika u sela istočne Slavonije, naseljena pretežito srpskim pučanstvom, prilikom kojih je ovaj zagovarao organiziranje oružane pobune protiv legitimnih vlasti RH. Nakon govora Vojislava Šešelja, uslijedili su češći upadi četničkih grupa iz Vojvodine i Srbije preko Dunava, i to na mjestima koja su kontrolirali pripadnici JNA (Borovo Selo). Lokalni čelnici mjesnih odbora SDS-a, istovremeno, sistematski i planski pristupili su prikupljanju i podjeli oružja svome članstvu, formirajući tako oružane grupe koje su postavljale barikade i vršile nasilja prema nesrpskom, pretežito hrvatskom pučanstvu. U tom procesu, izdašnu pomoć MO SDS dobivali su iz Srbije i iz vojarni JNA. Istovremeno, tim skupinama priključuju se iz republike Srbije naoružane četničke grupe koje bivaju jezgro kasnijih vojnih formacija. Osim čelnika i članova radikalnih četničkih političkih stranaka, na ovo područje - Vukovar i Vinkovci - dolaze i funkcionari Republike Srbije s istim zahtjevima za oružanu pobunu protiv legalnih organa RH. Dolazili su, kao konkretna i strateška pomoć, ministar MUP-a Srbije Radmilo Bogdanović, ministar u Vladi Stanko Cvijan, član Predsjedništva Mihalj Kertez, bivši predsjednik Vlade Stanko

Radmilović, i dr. Istovremeno, gotovo svi lideri MO SDS odlazili su u državne institucije RS na konzultacije i instrukcije, uključujući i odlaske predsjedniku Slobodanu Miloševiću.

Radnici MUPa Srbije izravno su sudjelovali u funkciji instruiranja oružanih skupina Srba na tom području. Također su izravno slali oružje TO i MUP-a Srbije oružanim grupama, i to automatsko oružje "Thompson", sredstva veze, a kasnije odjeću i drugu opremu.

Srpski ekstremisti su u znak "zahvalnosti" transportirali s područja Hrvatske u Srbiju opljačkana kapitalna dobra - žitarice, stoku, dijelove proizvodnih pogona i druga dobra, kao i opljačkanu imovinu građana Hrvatske.

Cijeli proces pripreme i organizacije oružane pobune, koordinirano i planski s rukovodstvom Srbije, podupirala je JNA, i to na način:

- pobune "štabova obrane" mjesta štitila je dolaskom oklopnih jedinica, tako da se te oružane pobune nisu mogle eliminirati eventualnim represivnim zahvatima od strane legalnih organa RH a što je bitno jačalo psihološku i oružanu komponentu sada već otvorenih četničkih terorista;

- znatan dio lidera - ekstremista u štabovima, organi "bezbednosti" tzv. JNA stavili su u agenturni odnos, a osobito je instruiran i na razne načine stimuliran i pripreman rad skrivenih agenata u gradskim područjima, npr. Vinkovaca i osobito Vukovara i Osijeka. Dio agenata koje je združeno instruirala JNA i srpski MUP, vodili su oružane pobune, a dio je dobio specijalne zadatke u izrazito nacionalno miješanim gradskim i seoskim sredinama. U to vrijeme, prema vjerodostojnim obavještajnim informacijama MO i MUP, Kontraobavještajna služba (KOS) JNA već je bila spremila daljnju fazu svoje ofenzive na ustavni poredak RH i rušenje demokratske vlasti. Nakon naoružavanja i početnih akcija terorista, širenja agenata uglavnom među srpskim pučanstvom, javnog otvaranja procesa protiv izvršilaca legalnih odluka hrvatske vlade o nabavci lakog pješačkog naoružanja za popunu redovnog policijskog sastava RH te pripreme vojnoga državnog udara kroz akciju Predsjednika Predsjedništva SFRJ Borisava Jovića i javnog prikazivanja montiranog filma o "krvavim zločinačkim namjerama hrvatske ustaške vlasti" - KOS je pripremio određeni broj i aktivnih vojnih osoba i potencijalnih vojnih stručnjaka za konspirativni i subverzivni rad na tlu Hrvatske. Taj scenarij trebao je, s jedne strane, ojačati nepovjerenje hrvatskih vlasti prema stvarno opredjeljenim časnicima koji nisu prihvatili pretvaranje JNA u političkog kreatora nove Jugoslavije pa su svoje prirodno profesionalno i moralno

mjesto našli u vojnim strukturama demokratskih država Hrvatske i Slovenije. No, s druge strane, organizirana priprema ubačenih prebjega trebala je poslužiti u eventualnoj eskalaciji ratnih sukoba za sabotažu i subverziju u vojnim akcijama hrvatske vojske. U javnosti su vojni vrhovi ozbiljno izlazili s računicom da i tisuće života nije ništa prema cilju koji je postavljen. Bio je to, u tom trenutku, dio javne psihološke obrade prikrivenih i potencijalnih agenata KOS-a na tlu Hrvatske.

- u režiji pripadnika organa sigurnosti iz područnih vojarni širom Hrvatske, "štabovima obrane" mjesta redovito je i planski dostavljano oružje i oruđe, pa je oružana pobuna u pravo vrijeme dobivala sigurnu logističku podršku pri čemu je značajnu ulogu imao starješinski kadar instruirajući u rukovanju i korištenju oružja i oruđa.

S dolaskom većih skupina četnika i dobrovoljaca iz Srbije i BiH, MO SDS, prisilno mobiliziraju srpsko stanovništvo oblačeći ih u uniforme TO. Kasnije, intenziviranjem agresije, sve ove snage stavljaju se formacijski pod izravnu kontrolu JA i na taj način je stvorena falanga pete kolone u funkciji "oslobađanja SAO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema".

Istovremeno, na području istočne Slavonije, osobito u Vukovaru, intenziviraju se problemi civilne vlasti. Međustranački sukobi prelaze iz općinske skupštine na cjelokupni civilni život, a proces sveopćeg privatnog naoružavanja ja sve je intenzivniji. Dolazi i do prvih pojava šverca oružjem.

Zbog prijetnji i eskalacije oružanih sukoba, i istovremeno s poticanjem procesa dogovaranja među republikama i internacionalizacije jugoslavenske krize s jasno očitovanom namjerom Republike Hrvatske da se problemi demokratski i miroljubivo riješe, predsjednik Republike daje nalog 9. travnja za institucionalno preustrojstvo redarstvenih snaga MUP-a u cilju veće operativne djelotvornosti, te za uvođenje posebne oružane formacije u vidu Zbora narodne garde čija je osnovna zadaća zaštita ustavnog poretka i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske. U tom trenutku, već je devet mjeseci u tijeku intenzivna popuna redovnog i rezervnog policijskog sastava te njegovo naoružanje, budući da je oružje TO Hrvatskoj oduzeto prije višestranačkih izbora a sama policija nema više od 10.000 cijevi lakog pješadijskog naoružanja. Međutim, zbog intenziviranja vojnih i terorističkih priprema i akcija, pristupa se organiziranom stvaranju pretpostavki za uspostavljanje hrvatske obrambene vojske. Praktički, izrazito vojne formacije gradile su se ni iz čega, a odluka jest da se princip realizacije TO zasad odloži zbog

nedostatka stručnog vojnog kadra za vođenje i obuku, da se hitno stvore organizacijske pretpostavke za državni vojni ustroj u zajedništvu s raspoloživim policijskim snagama te da se pripreme za obranu - s obzirom na ograničeni prostor terorističkih provokacija - organiziraju po principu dobrovoljnosti i samoorganiziranja (uz stručno policijsko vodstvo) na ugroženim područjima. To je dijelom i uvećalo prostor šverca oružja, a organi poretka u međuvremenu su unatoč eskalaciji rata, do zaključenja ovog izvještaja, identificirali znatni broj tzv. ratnih profitera od kojih su mnogi već u istražnom zatvoru, pod istragom ili u postupku obrade. Posebni politički problem u organiziranju hrvatske vojske predstavljala je činjenica da hrvatski Sabor tada još nije donio odluku o osamostaljenju Republike Hrvatske, te što je postepeni proces internacionalizacije jugoslavenske krize jasno ukazivao na to da bi jednostrano - osobito vojno - otcjepljenje moglo hrvatski politički problem u međunarodnom pravnom smislu svesti na secesionistički etnički građanski rat, a ne na punovrijedni politički zahtjev za međunarodnom potvrdom i afirmacijom činjenice iz Ustava SFRJ da je Hrvatska država s točno određenim i povijesnim i faktičkim teritorijem.

Stoga je naglasak u obrambenim priprema Hrvatske stavljen na redovne policijske snage i princip dobrovoljnosti i samoorganiziranja pučanstva koje brani svoje domove, a temelje hrvatskoj vojsci - u mogućim i realnim pravnim okvirima - dalo je definiranje ustroja Zbora narodne garde, njezin sastav u ratnom i mirnodopskom razdoblju, u okvirima izmijenjenog i dopunjenog Zakona o UP, pri čemu međusobno usklađuju djelatnosti Ministarstvo obrane i unutarnjih poslova. Izmjene Zakona o UP učinjene su 23. travnja, kada je u punom jeku - u skladu s primarnim i vitalnim potrebama - naoružavanje hrvatskih jedinica uz neprekidne, i u međunarodnom smislu osjetljive, teškoće glede statusa Hrvatske u Jugoslaviji koja je tada još punopravni međunarodni subjekt.

Konkretno na području Vukovara i Vinkovaca, odgovarajući organi RH identificirali su već u tom razdoblju nositelje svih procesa poticanja na pobunu protiv legalnih organa RH, identificirani su svi radikalni srpski ekstremisti u svakom selu, članovi tzv. štabova obrane, osobe koje su zadužile oružje, raspolagalo se brojem pridošlih četnika iz Srbije i iz BiH, podacima o njihovom naoružanju i razmještanju pa selima, a postoji dokumentacija i o kontaktima mjesnih ekstremista s funkcionarima i pojedincima iz Srbije i Predsjedništva SFRJ.

Prvo ozbiljnije djelatno oživotvorenje oružane pobune protiv legalnih vlasti Hrvatske začinje se na tom području postavljanjem barikada na ulasku i izlasku Borova Sela te političkim pritiskom na policajce srpske nacionalnosti u PS Vukovar da je napuste. Početkom travnja, gotovo svi policajci srpske nacionalnosti - 40 od ukupno 145 policajaca - samovoljno je napustilo policiju. Ostalo je pet policajaca srpske nacionalnosti. Osim Borova Sela koje je bilo čvršće zabarikadirano, povremeno su se postavljale barikade i kod drugih sela, pretežito nastanjenih srpskim pučanstvom.

Unatoč uvjerenju od strane dijela armijskog vrha, kako će poštivati legitimitet hrvatskih vlasti, armija se vidno stavlja na stranu odmetnika koji ugrožavaju sigurnost, red i mir u dijelovima Republike. U povodu toga Predsjednik Republike ocjenjuje da je jačanje velikosrpskoga ekstremizma u armijskim redovima povezano, s predstojećom smjenom na vrhu Predsjedništva ŠFRJ i ulaskom Jugoslavije u završnicu ustavno-političke krize.

Istovremeno, Predsjednik Republike traži preispitivanje stava prema JNA i saveznim organima što uključuje uskraćivanje financiranja JNA te poduzimanje drugih mjera za zaštitu suvereniteta i interesa Republike Hrvatske.

Dana 2.svibnja pokušana je sinkronizirana policijska akcija na Borovo Selo, pri čemu je nedostatak dovoljno stručne pripreme, uz tada zabilježenu dezinformativnu tehničku akciju agenata KOS-a, doveo do tragičnog ishoda. Nakon toga, pomoćnik ministra UP dolazi u PU Vinkovci, na čijem je području i PS Vukovar, sa zadatkom uvida u ostvarivanje kadrovske politike, u organizaciju i način rada PU i uvida u stanje opće sigurnosti. Utvrđeno je da je PU u funkciji i pod nadzorom lokalnih organa vlasti što osobito utječe na činjenicu da je u PS Vukovar zanemareno rješavanje kadrovskih i materijalno-tehničkih problema. Iz opravdanih razloga povećan je broj policajaca, ali ih 92 posto ne udovoljava zakonom utvrđenim kriterijima za prijem u policiju, a većina je primljena pod utjecajem lokalnih organa vlasti. Budući da nije stručno vođena i osposobljena, policija je postala svojevrsnom žrtvom neprekidnog generiranja antihrvatskog i antisrpskog raspoloženja na području Vinkovaca i Vukovara, nastojeći prije svega bez primjene oštrih represivnih mjera i sredstava dovesti do mira i suživota.

U svrhu izjednačavanja nacionalne strukture policije s nacionalnom strukturom stanovništva, u PS Vukovar privremeno je raspoređeno 35 policajaca srpske nacionalnosti iz PU Rijeka i Pula. Za složenije policijske zadatke, s obzirom na ozbiljno narušeno stanje sigurnosti,

dovodi se specijalna jedinica od 200 policajaca iz PU Slavonski Brod i PU Varaždin. PS Vukovar prevodi se u PU Vukovar. Imenuju se novi iskusni vođitelji iz PU Zagreb, intenziviraju se sastanci međustranačke koordinacije koji povremeno daju dobre rezultate. Međutim, agentura KOS-a i provokacije te sve prisutnija pojava šverca oružja - ozbiljno snaže negativne tendencije i ruše pozitivne pomake. Plan sustavnog razvoja procesa utvrđivanja taktike obrane Vukovara i okolnih naselja, poremećen je rastrojstvom organa vlasti uslijed međusobnog optuživanja čelnika političkih stranaka, sve do optuživanja za kriminalnu aktivnost. Utvrđivanje činjenica u pogledu unutarnjih sukoba i kriminalnih radnji zaustavljeno je daljim razvojem ratnih operacija agresora, pa dosad nije bilo moguće precizno utvrditi sve uzroke i posljedice kriminalnih radnji. Ima, međutim, konkretnih naznaka da je u stimuliranju takva stanja u organima civilne vlasti bila angažirana agentura KOS-a, a s obzirom na određene izvore u nabavci sredstava naoružanja i inozemnu stimulaciju privatnoga šverca, u kontekstu tada javnih međunarodnih zahtjeva pojedinih svjetskih političkih čimbenika za održanjem jedinstvene Jugoslavije, razvidno je i uključenje pojedinih inozemnih obavještajnih službi u stimuliranju rastroja obrambenog sustava Hrvatske, prije svega stimuliranjem privatnih materijalnih interesa i poticanjem hrvatskog radikalnog ekstremizma. U svezi s tim, znakovito je da se u to vrijeme pojavljuju kao trgovci i politički djelatnici pojedinci, poput Milana Vukovića, npr, kanadskog državljanina sa stalnim boravištem u Teksasu, a kasnijim aktivistom Hrvatske stranke prava. Vuković je, primjerice, otpočeo intenzivnu trgovačku djelatnost, preko svojih trgovačkih predstavništava u Bugarskoj i Albaniji, a istovremeno se povezujući s Paragininim ogrankom Hrvatske stranke prava.

Dana 2/3 svibnja 1991. godine Predsjednik Republike obraća se hrvatskom narodu i svim građanima Hrvatske u povodu pogibije hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu, te izjavljuje:

"Mi smo suočeni svu godinu od uspostave hrvatske demokracije nove vlasti s pokušajima izazivanja građanskoga rata, oružane intervencije, s pokušajima zapravo obaranja hrvatske vlasti i suzbijanja suverenosti Republike Hrvatske koju je ona navijestila usvajanjem svog novog Ustava...Sve to govori da smo suočeni s veoma rasprostranjenom i razrađenom akcijom četničkih i velikosrpskih elemenata od Knina do istočnih sela Slavonije, da rašire odmetnički pokret, da izazovu oružanu intervenciju armije, da spriječe promjene na vrhu

Jugoslavije, u Predsjedništvu, da onemogućće raspisani referendum s kojim bi i hrvatski narod i svi građani Hrvatske mogli izraziti svoju volju, svoju demokratsku odlučnost o tome na koji način žele da izađu iz postojeće državno-političke krize današnje Jugoslavije. Mi smo suočeni s inscenacijom koja traje od prvih dana uspostave demokratske vlasti u Hrvatskoj, koja je nastojala da preko dogmatskih komunističkih elemenata u samoj armiji i oko armije, oko mobilizacije svih velikosrpskih imperijalističkih krugova teži za obaranjem ne samo demokratske vlasti u Hrvatskoj, nego za uspostavom srboslavije ili pak velike Srbije... Sve u svemu ušli smo u jedno razdoblje u kojemu velikosrpski element u svojoj politici koja traje od ljeta prošle godine, kada je započela kninska pobuna, nastoje da izazovu građanski rat i da uvuku pod svaku cijenu armiju...U svezi s tim, koristim ovu prigodu da se obratim Srbima u Hrvatskoj koji u svojoj većini nisu na strani odmetništva, da se ograde od tih nasilnika i terorističkih akcija, jer te akcije, to odmetništvo, to narušavanje ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske dovodi, zapravo, u pitanje normalan suživot srpskog pučanstva s hrvatskim pučanstvom, dovodi, znači, u pitanje i njihovu sadašnjost i njihovu budućnost...Nedavno smo donijeli odluku da te policijske snage dijelom preoblikujemo i u jedinice Narodne garde da bismo bili kadri da se obračunamo s terorizmom. I ako oni koji su poticali taj terorizam ne dođu do zaključka da s terorizmom treba prestati, da treba priznati legalitet hrvatske vlasti, da se treba odreći suludih namjera, da se od teritorija Hrvatske stvara velika Srbija, da ćemo onda svim sredstvima i policijskim snagama i Narodne garde, ali i pozivom čitavom narodu znati obračunati s terorizmom, znati obraniti svaki pedalj hrvatske zemlje...I neka oni ljudi, koji su pozivali i pozivaju narod na spontani otpor, neka razmisle o tome da spontani otpor, neorganizirani otpor može da dovede do tragičnih posljedica...Neka se oni koji računaju da bi mogli pokoriti Hrvatsku, da bi mogli oboriti hrvatsku vlast ne zavaravaju. Mi smo odlučni u obrani svoje slobode i obrani suvereniteta hrvatskoga naroda."

III - RAZDOBLJE DO 25. KOLOVOZA 1991.

Nakon događaja u Borovu Selu, 2. svibnja, u kojem je inače bilo stacionirano oko 4000 terorista, širi se postavljanje barikada na ulazima u mjesta s većinom srpskog pučanstva. Već 8. svibnja iz smjera Šida u vukovarsku je vojarnu došla kolona oklopnih vozila sa srpskim rezervistima koji su usput

provocirali građane pozdravljajući ih s tri uzdignuta prsta. U to je vrijeme u Vukovaru i okolnim mjestima zabilježeno više terorističkih akata, postavljanjem eksploziva i pucanjem te razbojničkim prepadima na cestama.

Tijekom lipnja zabilježeno je više upada naoružanih četničkih grupa na vukovarsko područje s područja Vojvodine i Srbije. Veće četničke grupe bile su u to vrijeme koncentrirane na lijevoj obali Dunava i kod Sida. Koncem lipnja u Apatinu su boravili Vojislav Šešelj i Mirko Jović i tom su prilikom obilazili vođe četničkih grupa radi dogovaranja plana napada na istočnu Slavoniju i Baranju.

Znakovito je da su u to vrijeme pojedini svjetski čimbenici - uoči agresije JNA na Sloveniju - opetovano izrazili svoju podršku jedinstvenoj Jugoslaviji. A na prostoru istočne Slavonije, utvrđeni agenti KOS-a iz "štabova obrane" otpočeli su intenzivnim širenjem dezinformacija, odnosno glasina o tome kako će "još ove noći" hrvatski gardisti i policajci ući u sela, hapsiti i praviti "pokolj". Bez obzira što nikakva osnova za takve glasine nije bilo. Namjera takvih glasina bila je da se srpski živalj u istočnoj Slavoniji i Baranji potakne na evakuaciju u Vojvodinu. U vojnome smislu cilj je bio da se stvori slobodan prostor za četničko oružano djelovanje. No, u političkom smislu cilj je bio nešto širi.

Znakovito je, naime, da su na prve evakuacije srpskoga pučanstva vrlo rano i spremno reagirala sredstva priopćavanja. Ponekad su se vijesti o evakuaciji pojavljivale u beogradskom dnevnom tisku iste večeri kad su do stanovništva i doprle glasine, a beogradska televizija i ažurno regiranje svjetskih novinskih agencija učinili su da se prisilna evakuacija Srba iskoristi kao medijski hit. Cilj je, dakako, bio da se politički optuži hrvatska vlast za "ustaštvo" i "progon Srba" te da se politički opravda ono što će uslijediti za nekoliko dana.

Predsjednik Republike 27. lipnja zahtijeva podizanje borbene spremnosti snaga unutarnjega reda, policijskog sastava i Zbora narodne garde uključujući djelomičnu mobilizaciju tih snaga, posebice u tim područjima, a također upućuje i apel međunarodnoj javnosti kako bi se svijet upoznao s činjenicama dramatične i tragične situacije u kojoj se u ovom trenutku nalaže suverene i samostalne države Republika Hrvatska i Republika Slovenija. Također, Predsjednik Republike 30. lipnja daje punu podršku odlukama vlade RH da se obustavi upućivanje novaka na odsluženje vojnoga roka u JNA, te predlaže Vladi da se u okviru Štaba civilne zaštite ustanovi poseban odjel za organizaciju i koordinaciju odreda Narodne zaštite.

Početkom srpnja zabilježeno je više težih oružanih napadaja na policijske patrole u Iloku, Bršadinu, Borovu Selu, Borovu naselju i Tovarniku. Zatim je, 13. srpnja, zabilježeno prvo borbena djelovanje vojnih aviona koji su mitraljirali silos u Bršadinu. To se dogodilo samo osam dana nakon potpisivanja Brijunske deklaracije, kojom je Hrvatska pristala na tromjesečni moratorij odluke o osamostaljenju. Komanda tzv. JNA tumačila je, u odnosu na Hrvatsku, kako i nadalje mora sprečavati međunacionalne sukobe na tlu Jugoslavije pa je razvijala i pripremala svoje jedinice, u suradnji s četnicima, na području istočne Slavonije.

Hrvatska se odlučila na moratorij iz dva razloga, političkog i vojnog. U političkom smislu procijenjeno je da Hrvatska mora u potpunosti i praktično iskazati svoj moderni politički duh traženjem rješenja pregovorima, demokratski i u miru. Istovremeno, očekivalo se, i to s pravom kako je vrijeme pokazalo, da će afirmacija takva političkog stava sve više u međunarodnoj javnosti - inače nedovoljno objektivno informiranoj i ne sasvim sklonoj priznanju samostalne Hrvatske - poput reflektora osvjetliti stvarnu politiku Srbije i njezine komunističke imperijalističke ciljeve. To se s vremenom i dogodilo, jer je Srbija - ohrabrena jugointegralističkim polazištima dijela međunarodnih čimbenika - najsurovije i otvoreno krenula u agresiju. A Hrvatska je svojom neprekidnom voljom za pregovore, mir i - u principu - duh moderne europske integracije realno dokazivala svoju političku istinu i stvarala prostor za razumijevanje i novo tumačenje jugoslavenske krize. Dosadašnja zbivanja u pogledu međunarodne afirmacije Hrvatske države, pokazala su ispravnost spomenute političke procjene.

U vojnom smislu, moratorij je Hrvatskoj trebao donijeti mogućnost - u uvjetima pravne nemogućnosti uvoza oružja i snažne kontrole određenih međunarodnih čimbenika trgovinom oružja - da, zahvaljujući nadzoru europskih promatrača čije je prisustvo dobrim dijelom usporilo namjere i intenzitet agresije, što kvalitetnije dovrši ustroj vlastite vojske.

Činjenica i jest da se ovaj proces ubrzao, nakon poraza jedinica JNA u Sloveniji i kadrovske čišćenja u JNA, istovremeno, lakim pješadijskim i protuoklopnim naoružanjem opremile su se, u skladu s mogućnostima, jedinice policije, Zbora narodne garde i dobrovoljački odredi koji su u kriznim žarištima na teritorijalnom principu organizirali obranu najugroženijih mjesta. Simultano, s jačanjem kadrovske osnove buduće hrvatske vojske - tražio se najpovoljniji trenutak, i politički i vojni, da nužno

teže i dodatno lako naoružanje s pripadajućom municijom iz skladišta i vojarni tzv. JNA dođe u ruke hrvatskih branitelja. Uz sve pomoćne izvore naoružavanja u teškim prilikama za kupovinu oružja na međunarodnom tržištu, bio je to glavni izvor koji je tada još nesavršenom hrvatskom vojnom ustroju davao jamstva uspješne obrane od silovitih napadaja tehnički izuteno dobro opremljene JA.

Strategija obrane Hrvatske, ostvarivana tih dana, bila je da u uvjetima očekivano razvučena ratišta duž hrvatskih granica (eskalacijom agresije narednih je mjeseci duljina ratišta varirala između 800 i 1000 km), ne ulazi u frontalne sukobe s tehnički nadmoćnijim neprijateljem nego da čvrsto brani utvrđena pojedina bitna krizna područja, da istodobno sprečava povlačenje JNA s tehničkom opremom, naoružanjem i municijom te da stacioniranim i mobilnim manjim jedinicama plijeni tu opremu i naoružanje, te da s istim jedinicama neprijatelju na tzv. čvrstim ratištima nanosi gubitke u teškom naoružanju i ljudstvu.

Istovremeno, sve vojne akcije hrvatskih branitelja bile su i političkog karaktera. Naime, svojstvo im je bilo da se dopunjuju s političkim potezima na međunarodnom planu, kako se ni u jednom trenutku ne bi dogodilo da oni međunarodni čimbenici koji su bili skloni - i nakon jasnih ratnih i osvajačkih pretenzija Srbije - nekoj novoj unitarnoj ili federativnoj Jugoslaviji, pobrkaju tko kome ovaj rat nameće, tko je agresor, a tko napadnut. Najvažnija točka vojne strategije hrvatske obrane bila je osobna motiviranost branitelja - domoljubljem i obranom kako vlastita tako života i opstanka njegovih najbližih. Da je to bilo dobro poznato neprijatelju, svjedoči i činjenica da se s eskalacijom rata u kojemu su hrvatski branitelji uspješno junački odbijali nasrtaje agresora, pojavio izrazitiji i precizno ciljani medijski i političko-obavještajni pritisak da se hrvatsko domoljublje i konkretni angažman u borbi poistovjeti s fašističkim ustaštvom. Taj je pritisak bio najjači, dakako, u beogradskim odgovarajućim službama, ali su i inozemni pritisci i tumačenja u dijelu medija nastojali prikazati da se u prvim redovima hrvatske obrane nalaze isključivo hrvatski politički radikali, odnosno ustaše.

Znakovito je da na domaćoj političkoj sceni u to vrijeme tim smjerom kreću - nakon stranačkog raskola - čelnici Hrvatske stranke prava, osnivanjem svojih stranačkih oružanih formacija (tzv. HOS) čiju efektivnu ulogu na samome ratištu apsolutno precjenjuju od samoga početka. Hrvatsku stranku prava, inače, nakon sukoba u vrhu stranke vodi Dobroslav Paraga, kontroverzni "borac za ljudska prava", blizak američkim obavještajnim krugovima i sa

stalnim slovenskim državljanstvom. Najbliži mu je suradnik već spomenuti Milan Vuković.

Nasuprot jasnim namjerama i realno-političkom planu državne politike da - na temelju međunarodnih pregovora, povelja i akata - samostalnost i suverenost Hrvatske ostvare u okviru realno postojećih državnih granica, čelnici HSP-a nastoje Hrvatsku uvući u totalni rat nasilnim dovođenjem postojećih granica u pitanje. Time, faktički, čine otvorenim i pitanje istočne granice Hrvatske prema Srbiji, što u potpunosti odgovara velikosrpskim imperijalističkim tvrdnjama kako su postojeće granice samo administrativnog karaktera. HSP tako svjesno nameće rat kao jedino i isključivo sredstvo ostvarenja hrvatske samostalnosti. Znakovita je identičnost takva polazišta s ciljevima politike velikosrpskog imperijalizma i komunističke JNA, što objektivno ne stavlja u pitanje naprosto političku mudrost čelnika HSP, nego njihovu stvarnu namjeru.

U svezi s tim, osnivanje naoružanih paravojnih stranačkih formacija, tzv. HOS-a (prvotno ih uvježbavaju na poligonima u Sloveniji), i to izričito izvan sustava redovnih obrambenih snaga Hrvatske - predstavlja dalekosežno opasan potez kako na unutarnjem tako i na vanjskopolitičkom planu. Iznutra, u jeku agresije neprijatelja, osnivanje takvih jedinica predstavlja izravnu prijetnju "libanonizacije" hrvatskog političkog života, koju - u isto to vrijeme - beogradski mediji, uz pomoć službe KOS-a, žestoko najavljuju i priželjkuju. Zanimljivo je da Paraga, kao vođa HSP-a, otvoreno u javnosti - osobito u trenutku kad mu se čini da je stanje "zrelo" za početak "libanonizacije" - izravno prijeti rušenjem cjelokupnog ustrojstva ustavnog poretka RH. Primjerice, 13. rujna u intervjuu beogradskoj "Dugi", uz ostalo, kaže:

"Neka Tuđman zna da će mu biti uzvraćeno užasavajućim i uništavajućim udarom. Otkako imamo svoje vojne postrojbe, sa nama više niko ne može razgovarati kao što je on mislio do prije koji mjesec. A što se tiče boljševizma i cenzure, ubrzo će ogorčen, nezadovoljan i izigran hrvatski narod, na čelu sa hrvatskim veteranima iz Hrvatske stranke prava posjetiti neke punktove poput Hrvatske televizije, ovdje u Zagrebu. Onda će se tek vidjeti kako će izgledati slika o Franji Tuđmanu i kod kuće i u svijetu." Paraga tom prilikom također kaže: "Zar ima veće pravo Sabor koji izdaje hrvatske nacionalne interese negoli stranka, premda opoziciona, koja želi braniti i zaštititi te interese".

Na vanjskopolitičkom planu, djelovanje takvih HSP-ovskih vojnih grupica predstavlja cjelokupnu obranu hrvatske vojske i naroda u svjetlu obnove radikalnog nacionalizma,

ustaštva i fašizma, što također ukazuje na istovjetnost ciljeva velikosrpske i KOS-ovske propagande s političkim smislom akcija čelnika HSP-a. Posebice je znakovito da takav pravac djelovanja čelnika HSP-a odgovara i onim političkim čimbenicima u svijetu koji hrvatsku politiku površno ili čak zlonamjerno tumače kao secesionističku i u osnovi teže obnavljanju politički integralne Jugoslavije.

U narednim će mjesecima čelnici HSP nastaviti s pokušajima osnivanja i uvježbavanja svojih oružanih jedinica, no veći će uspjeh postizati u medijskom plasmanu HOS-a, negoli u stvarnoj mobilizaciji domoljuba u svojim redovima. Stvarna efektivna tzv. jedinica HOS-a, prema izvještaju MUP-a, ne prelazi 250 ljudi. Unatoč tome, dio medija, osobito stranih, pa i dio političkih krugova u inozemstvu spominju brojke od nekoliko desetaka tisuća ljudi. Činjenica je, međutim, da na pojedinim ratištima djeluju članovi tzv. HOS-a, uglavnom u manjim grupama od desetak ljudi, pri čemu sve do službene zabrane stranačkog djelovanja u hrvatskoj vojsci - ponegdje i nakon toga - agitiraju među borbama ZNG za političke ciljeve čelnika HSP. Činjenica je međutim, da - osobito nakon zabrane stranačkog djelovanja u hrvatskoj vojsci - čitavi dijelovi "formacija" tzv. HOS-a prelaze u redovne obrambene jedinice i distanciraju se od Paraginih političkih zapovijesti, o čemu se u nastavku izvješća podrobnije svjedoči.

Zbog složenosti sigurnosne situacije u Republici te efikasnijeg djelovanja u kriznim uvjetima, Predsjednik RH traži 17. srpnja formiranje Kriznog štaba na republičkoj, regionalnoj i općinskim razinama, s osnovnim zadatkom da se koordiniraju svi segmenti u obrambenom sistemu na bojištu s dužnostima i kompetencijama civilnih organa vlasti.

U vezi inicijative iz redova oporbe o samoinicijativnom organiziranju obrane u Hrvatskoj, Predsjednik Republike, 19. srpnja, konstatira da je hrvatska vlast poduzela sve da u zadanim uvjetima i mogućnostima formira i osposobi oružane snage, a taj proces traje i dalje. "Svaki zajednički napor za obranu Republike treba poduzimati u okviru postojećih struktura - od Zbora narodne garde, Ministarstva unutarnjih poslova do sudjelovanja u dobrovoljačkim odredima. Paralelni i nelegalni sustavi obrane pojačali bi anarhiju, dezorganizaciju i umnožili broj nepotrebnih incidenata."

U međuvremenu općinska Vlast u Vukovaru i dalje ne funkcionira, na što tih dana utječu i pojave kriminalnih radnji, prije svega nedozvoljena trgovina oružjem. MUP je, stoga, u Policijsku upravu Vukovar uputio višeg inspektora sa zadatkom da dovrši ratnu organizaciju Policijske uprave i

djelotvorno uskladi njezin rad s drugim elementima obrane, prije svega sa samoorganiziranim jedinicama narodne zaštite sastavljenim od građana Vukovara. Inspektor je ostao u Vukovaru do povlačenja glavnine snaga.

No, u to vrijeme se nedostaci u organizaciji civilne vlasti iskorištavaju u destabilizaciji obrane Vukovara i cijele istočne Slavonije. Tome osobito pridonosi proizvodnja dezinformacija, poput one najčešće upotrebljavane i širene - da je dio Slavonije, pa tako i Vukovar, već u političkim dogovorima ustupljen Srbiji u zamjenu za Hercegovinu. Pojava takvih dezinformacija vremenski koincidira s intervencijama vlade RH da se stanje u Vukovaru hitno sredi, s očitom namjerom da se umanjí efekt vladinih mjera. Uz ostalo, riječ je o odluci Ministarstva pravosuđa i uprave RH da se, zbog ozbiljna blokiranja rada SO, raspusti SO Vukovar i njezino IV te da se za povjerenika Vlade za općinu Vukovar, sa 23. srpnjem 1991, imenuje Marin Vidić-Bili.

Razumljivo zaplašeno stanovništvo, a dobrim dijelom i revoltirano stanjem u organima uprave grada te nedovoljnim angažiranjem snaga reda - prijemčivo je bilo za širenje dezinformacija o "prodaji Vukovara", a "dokaz" za to nuđen je Vukovarcima već tih dana na početku srpnja, u vidu teze da se ovdašnjim snagama MUP-a i ZNG ne pruža pomoć iz Zagreba, ni materijalno ni moralno. U sumnju se otvoreno stavlja politika Vrhovništva.

Želeći neposredno upoznati svu problematiku glede političke i obrambene situacije u istočnoj Slavoniji, Predsjednik Republike posjetio je to područje 21. srpnja zanimajući se prije svega jesu li branitelji ovog područja zadovoljni strategijom koja se u Vrhovništvu vodi glede cjelokupne obrane Hrvatske.

"Moja dolazak ovdje imao je i tu svrhu da vodstvu Osijeka, građanima Osijeka, pučanstvu istočne Slavonije dokažemo da je čitava Hrvatska ovdje i da nema govora o tome, kako su se čak poneki dezinformatori potrudili da šire, da je Hrvatska spremna na nekakve razgovore o ustupanju istočne Slavonije. Ni pedlja, kao što rekoh već nekoliko puta, hrvatske zemlje ustupiti nećemo".

Obraćajući se javnosti Vinkovaca istoga dana, Predsjednik dodaje prethodnom kako je teza o prodanoj Slavoniji vrlo opasna i da o tome nema govora jer "mi ćemo jednako braniti svaki pedalj hrvatske zemlje". Predsjednik Republike nije propustio pozvati i srpsko stanovništvo da se odlijepi od četničkih obmana i da ne nasjeda lažima i tako pridonese ostvarenju suživota s Hrvatima, Madžarima i svima, drugima na ovom tlu. "Jasno je da taj četnički terorizam razara mogućnost zajedničkog suživota".

Štab TO Vukovara u Novim Čakovcima avionima je napadnut 22. srpnja. Predsjednik Republike energično zahtijeva mješovitu Državnu komisiju, s obzirom na aktualni moratorij odluka o osamostaljenju, te traži hitan dolazak stranih promatrača.

Teroristi su 25. srpnja po prvi put organiziranom akcijom oružano napali vukovarsko naselje Lužac. No, stvarnim i ozbiljnim, početkom rata na tom području može se smatrati napadaj združenog djelovanja vojske i terorista topništvom 29. srpnja na Borovo naselje, te 1. kolovoza na Vukovar i opet na Borovo Naselje, kao i Borovo Selo i Bršadin. U napad su se uključili i pripadnici TO iz Srbije, otvarajući vatru s vojvođanske strane. U tom napadu avioni su mitraljirali kombinat "Borovo".

"Budući da se oklopne i zračne i artiljerijske snage JA zajedno s teroristima uključuju u bezobzirne napadaje na civile i rušenja hrvatskih i mađarskih sela, objekata infrastrukture i kulturnih spomenika, suprotno svim međunarodnim konvencijama, Hrvatska će tražiti odgovornost vojnih časnika koji izdaju takva naređenja i naplatu nastalih šteta. Političkoj i široj međunarodnoj javnosti bit će predloženi dokazi takve aktivnosti vojske i terorista na tlu Republike Hrvatske," zaključak je Predsjednika Republike sa sjednice Vrhovnog državnog vijeća 28. srpnja 1991.

Udarni kritički tekstovi u medijima, domaćim i stranim, u to vrijeme upravo inzistiraju na sukobu "umjerenog bivšeg generala" i "hrvatskih radikala", a znakovito je da se i pojedinci unutar vladajuće Hrvatske demokratske zajednice oštro tada "opredjeljuju", u žestokom dijalogu, za jednu (u osnovi lažnu i realno nepostojeću) podmetnutu mogućnost tzv. totalnog rata, pa što bude da bude, što dijelom upućuje i na uporište agentura u stranačkim djelovanjima.

Sve to dodatno utječe na raspoloženje vukovarskih branitelja, pa tako - neposredno prije kolovoskog zasjedanja Sabora Hrvatske - povjerenik Vlade za općinu Vukovar, Marin Vidić-Bili, piše 1. kolovoza u Zagreb dramatičnim tonom o "izuzetno teškoj političko-sigurnosnoj situaciji u općini Vukovar" te najavljuje da će pučanstvu "preporučiti evakuaciju". Procjenjuje da će se evakuirati 10 do 15 tisuća ljudi te dvoji "bi li o tome obavijestio garnizon JNA i zatražio njihovu pratnju". Na to pismo odmah je odgovorio predsjednik Vlade, upozorivši da evakuacija u tolikom broju ne dolazi u obzir, nego treba organizirati obranu na licu mjesta, a evakuirati isključivo djecu, žene s malom djecom, bolesne i nemoćne osobe. Međutim, evakuacija nije dosljedno provedena u skladu s nalogom Vlade.

Republika Hrvatska izrazila je spremnost da prihvati primirje kao prvi korak prema povlačenju armije i traženju političkih rješenja, no unatoč tome, terorističke aktivnosti kojima se pridružuju i neke jedinice JNA i dalje se nastavljaju, u Borovo Selo osobno dolazi potpredsjednik Predsjedništva SFRJ Branko Kostić, te na mjestu na kojem su mučki ubijeni hrvatski redarstvenici, izriče ratno-huškački govor potičući terorističke aktivnosti odmetnika i napada JNA na Hrvatsku.

Predsjednik Republike Hrvatske odaje priznanje herojstvu pripadnika nacionalne garde i MUP-a koji, unatoč posjedovanju samo lakog naoružanja hrabro odolijevaju napadajima i čine nadljudske napore za uspostavu mira i obrane slobode. Predsjednik nalaže provođenje potrebne mobilizacije u kriznim područjima i drugdje gdje to bude potrebno, a Vladi i Saboru predlaže usvajanje hitnih mjera za povećanje obrambene spremnosti Republike Hrvatske i za rješavanje socijalnih problema rastućeg broja izbjeglica i prognanika.

Predsjednik Republike, također, predlaže 5. kolovoza održavanje Internacionalne mirovne konferencije o Jugoslaviji u okviru KESS-a, zbog ratnog sukoba nastalog radi osvajačkih pretenzija na Hrvatsku koje prijete miru i sigurnosti u ovom dijelu Europe.

U Zagrebu, 9. kolovoza, Vlada raspravlja o Vukovaru i istočnoj Slavoniji, nakon posjeta Predsjednika Republike. Potaknuto je osnivanje vrhovnog zapovjedništva, odnosno da se u uvjetima eskalacije ratne agresije, unatoč međunarodnoj obvezi o moratoriju na samostalnost Hrvatske i tome pripadajućih odluka, hitno dovrši ustroj hrvatske vojske. Također, vukovarsko ratište dobilo je apsolutni prioritet u snabdijevanju svom mogućom i nužnom pomoći, od oružja do hrane i druge opreme.

Međutim, u međuvremenu su se iskazali i dosadašnji propusti. Riječ je o nesinkroniziranom i neplanskom nabavljanju i kupovanju nužnih sredstava za obranu (oružja i druge opreme). Ispitivanja izvora nabavke oružja, ukazuje da je, zahvaljujući različitim oblicima vanjska stimulacije, kupovano i neadekvatno, a u nekim slučajevima i nepotrebno naoružanje i oprema, što je opet stvorilo prostor za ratno profiterstvo u kojem su uzeli učešća i pojedinci - pripadnici obrambenih snaga ili organa vlasti. Osim toga, pojedina neadekvatna kadrovska rješenja u segmentu obrane, osobito u općinama Vukovar, Vinkovci i Osijek, gdje su na odgovorna mjesta imenovani za te poslove neadekvatni ljudi, rezultirala je stvaranjem više "osobnih armija" čiji su interesi često bili suprotni. Osim toga,

neselektivnim popunjavanjem jedinica obrane (ZNG, MUP) primane su i sigurnosno problematične osobe koje su u obrambene snage stupile iz koristoljublja ili nekih drugih razloga (pa i političkih) a ne domoljublja. Također, nedefinirane su bile nadležnosti u organiziranju oružane borbe između skupština općina i nositelja oružanog otpora (ZNG i policije) što je u nekim elementima dovelo do sukoba civilne i vojne vlasti. Bila je prisutna tendencija da se predsjednici IV i SO u funkciji predsjednika Kriznih štabova pojavljuju i kao naredbodavci borbenih zahvata. Borbena sredstva su se nekontrolirano distribuirala. U ovom trenutku teško je precizno iznijeti tko je sve sudjelovao u naoružavanju ovog bojišta i koja su se borbena sredstva i iz kojih izvora upućivala i stočno slavonskom bojištu što je objektivno omogućilo preusmjeravanje dijela naoružanja na druga bojišta ili u druge namjene. Raspoloživo se s indikativnim podacima da je dio borbenih sredstava namijenjen ovom bojištu završio u švercu.

Agresija na Hrvatsku, istovremeno, osobito na području istočne Slavonije nastavlja se i dalje, a pod naletima tehnički nadmoćnijeg neprijatelja hrvatske su snage, unatoč nadljudskim naporima, postepeno gubile dio komunikacijskih točaka i pravaca izvan Vukovara, što je otežalo i snabdijevanje i ostalu komunikaciju, prije svega na liniji Vukovar-Vinkovci. Vukovar se tako u nepotpunom okruženju našao 25. kolovoza.

Predsjednik RH 26. kolovoza, u povodu izuzetno teškog stanja u Vukovaru, naređuje hitne mjere za pomoć i podršku jedinicama i stanovništvu toga područja.

Do 25. kolovoza MUP je za potrebe policijske u Vukovaru uputio znatna borbena sredstva i opremu te municiju o čemu postoji iscrpna dokumentacija. Kasnije je, na zahtjev Glavnog stožera i samoinicijativno, nakon okruženja Vukovara Zapovjedništvu OG Vinkovci - Vukovar - Županija nastavno upućeno od strane MUP-a velike količine raspoloživog oružja, oruđa i municije iz PU Osijek, Vinkovci, Slavonski Brod, Županija i Bjelovar, o čemu također postoji povjerljiva dokumentacija.

IV - RAZDOBLJE DO 20. STUDENOG 1991.

Od 25. kolovoza na vukovarskom području uslijedili su svakodnevni napadaji agresorskih jedinica svim raspoloživim borbenim sredstvima, i to kako iz već poznatih terorističkih uporišta, tako i s vojvođanske strane. Od toga datuma pa do 18. studenog agresor je na Vukovar i Borovo naselje izvršio

259 težih oružanih napada, od kojih 151 topništvom i minobacačima, 62 tenkovima i 46 avionima. Prema podacima Glavnog stožera Hrvatske vojske u borbama za i oko Vukovara stradalo je oko 8.000 neprijateljskih vojnika, uništeno je 100 tenkova, 60 oklopnih transporter i 27 zrakoplova.

Prema podacima Glavnog sanitetskog stožera RH na strani branitelja Vukovara stradalo je do 6. studenoga 1991. 428 osoba, i to 271 civilna osoba, petoro djece, 24 pripadnika policije i 128 pripadnika hrvatske vojske. Isti izvor procjenjuje da je ukupni broj ubijenih civila, pripadnika MUP-a i hrvatske vojske do 19. studenog 1991. iznosi oko 1600 osoba, među kojima je oko 450 članova hrvatske policije i vojske dok su preostali civili - građani Vukovara. Žrtve koje su pale nakon 6. studenog jesu oni koji su poginuli braneći svoje domove do prodora jedinica agresora u sam grad. Do 6. studenog utvrđeno je da je među braniteljima i građanima Vukovara bilo 1702 ranjenih, i to 753 civila, 40 djece, 161 pripadnik policije i 748 hrvatskih vojnika.

Do zaključenja ovog izvješća Komisija nije raspolagala potpunim podacima o broju poginulih, nestalih i ranjenih u redovima branitelja i civilnog pučanstva Vukovara. Podaci će naknadno biti predočeni vladi RH.

Pozadinska baza Glavnog stožera Hrvatske vojske analizirala je izdate količine municije i drugih materijalnih sredstava za opremanje postrojbi obrane Vukovara i kasnije formirane operativne grupe Vinkovci-Vukovar-Županja u sastavu Operativne zone Osijek. Podaci o izdatom naoružanju i municiji, do 17. studenoga, o čemu također postoji precizna dokumentacija, stavljeni su na raspolaganje ovoj Komisiji. Prema procjeni logistike, riječ je samo o 30 do 40 posto ukupno izdanih i evidentiranih sredstava obrani grada Vukovara. Uz podatke u prilogu u razdoblju od 15. rujna izdato je također 17.000 kompleta odjeće, a sa Operativnom zonom Osijek je ugovorena isporuka još 10.000 kompleta. Ne postoji evidencija o sredstvima koja su izvučena iz osvojenih vojarni i skladišta, i to zato što su se najčešće još odvijale borbe ali i zbog nedostatka jakih snaga vojne policije.

Osim toga, prema izvještaju sektora logistike, veliki je problem bio u neorganiziranosti prijema i dostave materijalnih sredstava, prije svega zbog velikog broja osoba koje bi se pojavljivale da u ime obrane Vukovara, 109. brigade Vinkovci, odnosno operativne grupe, preuzmu sredstva. Tako su više od 23 osobe došle s ovlaštenjem gospodina Marina Vidića-Bilog, odnosno Mile Dedakovića, a osim toga su g. Matič ili Perković u ime 109. brigade uputili

15 do 20 osoba koje su također primile sredstva u ime i za potrebe Vukovara i Vinkovaca.

Redovno bi informacija o namjeravanom osvajanju ili predaji pojedinog objekta linijom pregovaračkih timova, kriznih štabova i skupština općina prostrujala još prije osvajanja kroz sve redove branitelja Hrvatske te bi u trenutku osvajanja pred vojarnu došao veliki broj predstavnika različitih struktura, od MZ pa nadalje, sa već pripremljenim ljudstvom za utovar i transportnim vozilima. Takvu praksu koristili su i predstavnici Vukovara i niti jedno skladište ili vojarna nisu osvojeni a da oni nisu dobili po nekoliko stotina cijevi streljačkog naoružanja i 10 do 15 šlepera municije. Nije dostupan podatak o materijalnim sredstvima koja su dobili na poklon ili nabavili vlastitim novcem, kao i evidencija o osvojenom ratnom plijenu.

U dokumentaciji postoji, međutim, jedno "Ovlaštenje", koje su zajedno potpisali povjerenik Vlade Marin Vidić-Bili i zapovjednik Mile Dedaković 15. rujna, a kojim su "ovlastili gospodina Toth Nikolu da može podizati iz svih skladišta u RH sva MTS, naoružanje i municiju za potrebe obrane općine Vukovar i iste transportirati u Vukovar".

Glavni stožer je više puta zapovijedao postrojbama Hrvatske vojske, zahtijevao od kriznih štabova općine, organa MUP-a i štabova TO da mu ee dostave nedostajuće podaci radi evidencije, opremanja i eventualne preraspodjele sredstava ali uglavnom te podatke nije dobivao. Tako, primjerice, obrana Vukovara, odnosno Operativna grupa raspolaže sa zarobljenim haubicama 155mm u Vinkovcima, a da nije dostavila podatke o količini sredstava.

Iz sveukupnih podataka Glavnog stožera, u odnosu na ukupno imajuće količine s kojima je raspolagao stožer, vidljivo je da je za opremanje Hrvatske vojske za potrebe obrane Vukovara i Operativne grupe Vukovar-Vinkovci-Županja ukupno izdano 55 do 60 posto sredstava namijenjenih istočnoslavonskom bojištu, a prije svega municije.

Osim toga, operativna grupa Ministarstva obrane, neovisno o Glavnom stožeru hrvatske vojske i drugim izvorima pomoći, organizirala je u razdoblju od 31. kolovoza do 1. studenoga ozbiljnu pomoć u naoružanju, municiji i opremi gradu Vukovaru, o čemu također postoji precizna dokumentacija. Sredstva su uglavnom preuzimali ljudi iz Vukovara. Mile Dedaković je pri dolasku u Zagreb polovicom listopada potvrdio te primitke.

Na dan 8. studenoga Branimir Glavaš preuzima od ministarstva iseljništva sredstva za koja 9. studenoga puk. Gorinšek prima municiju za potrebe Vukovara.

Glavni sanitetski stožer RH odaslao je u Vukovar lijekove i sanitetski materijal četiri puta u toku kolovoza (17,27,29. i 31.), u rujnu sedam puta (1,7,9,17,21,26. i 30.), u listopadu osam puta (4,5,9,17,18,22,28. i 29.) te u studenome šest puta (5,9,12,15,17. i 19.). Za te isporuke postoji kompletna dokumentacija, dostavnice i primke, te su izdate na ruke Stjepana Obradovića i Drage Špoljarića, na koje je dr. Josip Husar uputio kao osobe povjerenja. Roba je uvijek prevožena istim kamionom reg.br. VU 269-26.

Lijekovi za Vukovar bili su izdavani i iz drugih izvora, a posebno iz pomoći pristigloj posredstvom inozemnih dobrotvornih akcija, o čemu postoji posebna dokumentacija.

Hrvatskoj i svjetskoj javnosti je bilo poznato nastojanje neprijateljske vojske u zajednici s četničkim odmetnicima, da svim sredstvima zapriječi dopremu lijekova i sanitetskog materijala za potrebe Vukovara. Ovo prije svega zato da bi smrtnost bolesnika, ranjenika i djece bila što veća, da se izazove defetizam i panika i oslabe hrvatske obrambene snage. To, međutim, nije jedini i glavni cilj strategije neprijatelja, cilj je daleko zamašniji. Niti jednog trenutka ne treba smetnuti s uma da je u prljavom ratu objekt agresije hrvatski narod i Republika Hrvatska, a civilno pučanstvo i ranjenici Vukovara imali su u zločinačkoj zamisli agresora posebno mjesto i ulogu - vrlo prepoznatljivu u podacima izvješća o putu Konvoja "Lanac solidarnosti" pomoć za područje Vukovara od 16. listopada 1991. Sudbina konvoja je najrječitiji dokaz manipulacije vukovarskim patnicima i njihovim životima od strane okupatorske armije i četničkih terorista koji nisu dozvolili isporuku pomoći u hrani i lijekovima. U višestrukom pokušaju da se probije do ranjenika i umirućih, Konvoj je zaustavljan više puta, vraćan i preusmjeravan, pri čemu je ostao bez jednog sanitetskog vozila punog sanitetskog materijala, jednih velikih bolničkih oklopnih kola, jednog bolničkog autobusa namijenjenog prijevozu ranjenika i jednog šlepera s 25 tona opreme i hrane. Sve je to prisvojila neprijateljska vojska i četnički odmetnici. Križni put Konvoja trajao je šest dana tijekom kojih neprijatelj demonstrira silu i besprimjernu okrutnost. Na koncu, pod još ne sasvim rasvijetljenim vojnim okolostima, na 700 metara od Vukovara Konvoj vraćaju sami branitelji Vukovara.

U to vrijeme iz vukovarske bolnice počinju na adresu Europske mirovne misije u Zagrebu stizati pismeni apeli dr. Vesne Bosanac (pisma od 20. listopada, 3, 4, 9, 11, 13. i 14. studenoga), sadržaj tih potresnih pisama zorno oslikava patnje ranjenika, teških bolesnika, tek rođene djece i njihovih majki, ali i bolesnu psihu jugosoldateske koja svjesno

uvećava patnje i boli nedužnih želeći uvjeriti hrvatsku javnost kako je Vukovar zaboravljen, izdan pa i prodan, a njegovi branitelji i civilno pučanstvo prepušteni na milost i nemilost neprijatelju. S obzirom, na realne materijalno-tehničke vojne potencijale JA, očito je da je u duljem razdoblju - upravo svirepim načinom blokade i opsade Vukovara, u kojem agresoru nije bilo uopće stalo ni do visokog broja vlastitih ljudskih žrtava - neprijatelj nastojao, sa svoje strane, poduprijeti pretvaranje Vukovara u jedini simbol obrane Hrvatske, nastojeći u povoljnom političkom trenutku, i računajući na vojni i radikalni politički udar na hrvatskoj političkoj sceni, padom Vukovara realizirati i pad cijele Hrvatske, politički i vojno. U tom smislu, zarana su se iskazale političke teze, zahtjevi i optužbe koje su neprijatelju objektivno išle na ruku.

U tom kontekstu, valja postaviti pitanje - nakon sve pomoći koja je stigla i koja je uopće mogla stići u Vukovar, i o kojoj je zapovjedništvo obrane Operativne grupe jamačno znalo - tko je pravi inspirator i stvaralac, te širitelj optužbi da je Vukovar zaboravljen i prodan? Glede toga odgovora. Komisija upućuje na sljedeće činjenice.

Mile Dedaković stupa na dužnost zapovjednika obrane Vukovara 1. rujna 1991., nakon što mu je "Ovlaštenje" potpisao 31. kolovoza načelnik štaba Zapovjedništva ZNG pukovnik Imra Agotić. Dedaković je rođen u Nijemcima (Vinkovci), sa stanom u Zagrebu, dopukovnik je bio u JNA od 1. studenoga 1990, da bi se nakon rata u Sloveniji stavio na raspolaganje Hrvatskoj vojsci. U redove ZNG formalno je stupio s 1. rujnom.

Upozorenja i apeli o nedostatnoj pomoći Vukovaru u naoružanju, municiji i ljudstvu redovna su pojava od početka njegova dolaska i stvarne blokade grada. U toku rujna Dedaković se tajno susreo s Paragom, da bi nakon toga redovno održavao telefonsku vezu s njim, i prije poznatog Paraginog boravka u Vinkovcima koncem listopada. Telefonski razgovori s Paragom nisu se snimali, za razliku od razgovora Dedakovića s g. Tusom, g. Vekićem ili drugim osobama iz vrhovništva. Razgovore je snimala osobna tajnica Dedakovića Ljiljana Toth.

19. rujna Dedaković šalje hitan fax Zapovjedništvu u kojem kaže da je "situacija u Vukovaru kritična, nedostaje svih vrsta municije, a ako pomoć odmah ne stigne bit će teško obraniti grad". Istoga dana 109. brigada ZNG ojačana dijelom ljudstva 3. brigade ZNG, tenkovskom četom i vodom TZO - nije uspjela izvršiti proboj na pravcu Nuštar-Marinci-Bogdanovci-Vukovar. Akcija nije izvedena stručno i profesionalno što će nadležna istraga podrobnije utvrditi.

Međutim, slijedeći dan u ranim jutarnjim satima grad je deblokiran na spomenutom pravcu a snagama obrane grada dostavljene su potrebne količine NVO i hrane. U tom trenutku na prostoru Vukovara agresor je djelovao jačinom jedne oklopne mehanizirane brigade, i to sa pravaca Negoslavci - Vukovar i S.Trpinja (Borovo selo) - Vukovar. Na dan proboja zapovjednik Mile Dedaković šalje zahtjev Ministarstvu obrane RH da se veći broj osoba s područja općine Vukovar koje borave na drugim općinama u RH a sposobni su za borbu organizirano sprovedu u Vukovar i priključe jedinicama za borbu.

Na sam dan proboja blokade, dakle - u trenutku kada je pomoć Vukovaru stigla - Dedaković piše da municije i naoružanja "koje nam se upućuje i dalje se netragom gubi u nečijim skladištima na putu do Vukovara. Prema Vukovaru se nastupa neorganizirano i bez ikakve koordinacije, upućujete nam jedinice koje nisu spremne za borbu". S obzirom da se nalazi u samome Vukovaru, nije jasno odakle je Dedakoviću poznato da pomoć završava u "nečijim skladištima".

Dana 24. rujna Dedaković dostavlja Zapovjedništvu ZNG podatke o stanju naoružanja u Vukovaru.

S obzirom na evidentirane podatke o pristigloj pomoći, a vezano uz izvješća boraca s vukovarskog ratišta prema kojima njihov zapovjednik nije izlazio na samo ratište, činjenice nagovješćuju da je zapovjednik ili smišljeno alarmirao javnost i same branitelje o realno pristigloj pomoći, ili nije imao stvarni uvid u stanje na ratištu na kojemu su pojedine čete bile zadužene za obranu gradskih četvrti, ili mu je bilo poznato gdje pomoć nestaje. Važno je napomenuti kako je sam Dedaković, za kasnijeg boravka u Zagrebu, pred svjedocima potvrdio primitak znatne pomoći od strane operativne grupe Ministarstva obrane.

Sa danom 25. rujna izvršena je primopredaja Zapovjedništva OZ za Istočnu Slavoniju i Baranju puk. Karlu Gorinšku.

Međutim, pismom Marina Vidića-Bilog 2. listopada, upućenog cijelom Vrhovništvu, obnavlja se stari sukob s vodstvom i zapovjedništvom u susjednim Vinkovcima: "Za teško stanje i izostanak organizirane pomoći Vukovaru glavnim krivcem smatramo predsjednika općine Vinkovci Zovka Tihomira i ljude s kojima on rukovodi. Njihovo ponašanje i onemogućavanje organizirane pomoći Vukovaru predstavlja veleizdaju." U pismu Marin Vidić traži "smjenu vojnog zapovjedništva ZNG Vinkovci i Osijek". U ime koga i za koga se traži ta smjena?

Na početku listopada, nakon nekoliko dana upornih apela za pomoć i ocjene stanja u Vukovaru objektivno teškim, puk. Karlo Gorinšek izvješćuje o "više slučajeva pojedinačnog i grupnog dezertiranja i otkazivanja poslušnosti od strane vojnika i časnika". Traži se dozvola poduzimanja energičnih mjera jer su onemogućene važne jedinice artiljerije i tenkova. Dedaković istovremeno (7. listopada) izvještava o teškoj psihičkoj krizi branitelja Vukovara i potrebi spajanja grupica HOS-a.

Istoga dana, 7. listopada, u pokušaju atentata na Predsjednika Republike, avioni JA raketirali su Banske Dvore u Zagrebu.

Dana 8. listopada agresor više nije kontrolirao komunikaciju Vinkovci-Vukovar preko Bogdanovaca, ali jedinice HV nisu zauzele pravac zbog "umora i straha", prema izvještaju puk. Gorinšeka od istog dana.

10. listopada naređuje se 109. br. HV organizacija i izvršenje proboja prema Vukovaru, "bez obzira na moguće gubitke u živoj sili i tehnici". Strogi postupak prema onima koji se neće boriti. Zapovjednik 109. br. HV izvještava da brigada u nekompletnom sastavu pristupa proboju ka Vukovaru uz oslabljenu tenkovsku četvu. Podrška tim snagama daje se iz 15 art. oruđa raznih kalibara.

Istovremeno, početkom listopada MUP je uputio jedinicu od 200 redovnih i rezervnih policajaca PU Vukovar na raspolaganje zapovjedništvu operativne skupine Vinkovci-Vukovar - Županja. Na usmeni zahtjev načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske dva je puta dao na raspolaganje specijalne jedinice iz Policijske uprave Osijek i Vinkovci, te Antiterorističku jedinicu MUP-a i specijalnu jedinicu policije iz PU Slavonski Brod.

General Tus zapovijeda 11. listopada energično borbena djelovanje i sprečavanje neprijatelja da u naredna dva-tri dana ovlada Vukovarom: 1. zapovjedništvo OZ Osijek odmah će angažirati sve raspoložive snage i podršku u zoni, odlučno i energično odbaciti ga od puta Vinkovci-Vukovar, čime stvoriti uvjete da se braniocima Vukovara i stanovništvu pruži pomoć i osigura evakuacija preko 200 ranjenika. 2. Za izvršenje ovog zadatka ojačavate se sa snagama jednog bataljuna, l.br. ZNG, 200 dobrovoljaca za obranu Vukovara iz Zagreba, specijalnom jedinicom ZNG i antiterorističkom jedinicom MUP-a iz Zagreba. Zapovjednici ovih jedinica javiće se u toku noći 11/12.10. u s.l.vankovo. Antiteroristička jedinica MUP-a iz Zagreba, po izvršenom proboju vraća se u bazu. 3. Popunu jedinica angažiranih u ovom zadatku, municijom i drugim borbenim potrebama izvršićemo po zahtjevu. 4. za zapovjednika snaga

angažiranih u probou odredjem dopuk. Dedaković Milu, a za operaciju u cjelini odgovoran je zapovjednik OZ Osijek puk. Gorinšek Karlo."

Međutim, 11.10. Dedaković iz Vukovara odlazi za Vinkovce, a potom za Zagreb. Dan prije toga, Dobroslav Paraga izjavljuje: "HSP je pred sebe postavila nekoliko točaka, od povratka Starčevićeva doma, proglašenja NDH tijekom ove godine do dizanja općeg ustanka hrvatskog naroda i oslobođenja NDH. Sve točke ostvarujemo prema planu i programu, ova vlast će to skupo platiti. Mi dolazimo."

U međuvremenu je, prema izvještaju MUP-a, 13. listopada u 05,30 sati pokušao probaj jedinica HV za Vukovar pri čemu su kao nositelj napada upotrebljene antiterorističke i specijalne jedinice MUP-a, uz podršku jedinica ZNG. Proboj nije izvršen, a policijske jedinice pretrpjele su gubitke od 10 mrtvih i 25 teško ranjenih policajaca.

General Tus 16. listopada daje zapovjest da se ispita zašto je 14. listopada iz Vinkovaca vraćena grupa od 200 policajaca koji su iz Varaždina upućeni na akciju prema Vukovaru. Tu vijest načelniku GS HV uputio je kapetan Branko Borković, koji je nekoga optužio za prijavu igre. Ustanovljeno je da je major Ivo Petrinović, zapovjednik 109. br. vratio policajce jer su to oni od njega tražili.

Istoga dana, 16. listopada, Dedaković je postavljen na dužnost zapovjednika OG Vinkovci-Vukovar-Županja, a za zapovjednika Vukovara imenovan je kapetan Borković.

U toku 16. listopada JA izvršila je dosad najžešći napad na obrambene položaje Vukovara i Borova naselja, te je na nekoliko mjesta tenkovima probila obrambene položaje branitelja i sa 11 tenkova i velikim brojem pješaka ušla u naselje Lužac. Nakon konsolidacije obrane Vukovara uništeno je u Lušcu 4 tenka i nanijeti su veliki gubici agresoru u ljudstvu.

Novi konvoj za pomoć ranjenicima u Vukovaru krenuo je iz Zagreba 18. listopada, a završio je izvlačenjem ranjenika 20. listopada.

Predsjednik Republike Hrvatske, nakon sjednice Vrhovnog državnog vijeća, upozorava 23. listopada na potrebu dosljednog uspostavljanja pravnog poretka na čitavom teritoriju RH i poduzimanja djelotvornih koraka kako bi se spriječila nedjela provokatora ili neodgovornih ljudi koji situaciju i rat koriste za promoviranje svojih ideja ili interesa. Djelovanje čelnika HSP i stranačkih naoružanih odreda ugrožava Hrvatsku na unutarnjem, ali izravno šteti i na međunarodnom planu. Međunarodnu javnost zabrinjava nastanak i djelovanje tih grupa, za koje smatraju da su

nastavak fašizma, strani tisak koristi takvo djelovanje HSP protiv Hrvatske, pa je čak i američki Kongres u svojim raspravama interpretirao neke izjave člника te stranke.

U međuvremenu, stanje u Vukovaru se komplicira. Bolnica je u sve težem stanju, a uslijed neuspjelog proboja Hrvatske vojske, dostava pomoći u opremi i municiji sve je otežani ja. Apeli iz Vukovara sve su žešći. Struktura prigovora zbog nedostatne pomoći sve više ima radikalno-politički karakter. Novi zapovjednik Vukovara kapetan B.Borković piše 24.10., pa potom isto pismo šalje i 31.10. koje je zaprimljeno u Glavnom stožeru Hrvatske vojske 4.11., Predsjedniku Republike u kojemu ukazuje na to da "svi politički a osobito vojni čimbenici nemaju želje niti sposobnosti" da pomognu Vukovaru. Borković prosvjeduje što se izvješća novinara Hrvatskog radija i televizije o problemima Vukovara i kritici hrvatske vojske u Vinkovcima, Osijeku, GS HV i pasivnosti republičkih vlasti - reduciraju ili potpuno odbacuju. Tvrdi da se među "vojnim i političkim krugovima svakodnevno susreću sa slučajevima samovolje, arogancije, odbijanja suradnje, nesposobnosti i kriminala". Optužuje "Osiječki lobi" i "Vinkovački lobi", optužuje puk.Gorinška i generala Stipetića. Sumnja u lojalnost generala Štimca prema hrvatskim vlastima. Optužuje Ministra obrane. Sugerira da je Vrhovništvo "prodalo Istočnu Slavoniju", te traži da se provjere kanali dopreme oružja na cjelokupnoj liniji Zagreb - Vukovar.

Načelnik art. dopuk. Stjepan Begić u izvještaju od 27.10. daje pregled stanja artiljerijske municije:

"Razrješenje primirja i prekida vatre se ne nazire. Snaga agresora i JA i četnička napadaju na svim dijelovima Republike Hrvatske. Gospodarstvo RH poduzima korake za iznalaženje mogućnosti proizvodnje artiljerijskih oruđa (minobacača) i streljiva (granata i mina). Rezerve municije su osjetno smanjene. Zbog prekomjernog i nepravilnog korišćenja uništene su velike količine municije, tako da je stanje kod nekih vrsta i kalibara kritično. U skladištima GS HV nema niti jedne mine - granate: - MB 120 mm; -haubica 122mm; - TH 152mm; -H 155mm; - H 203mm; - raketa 120mm, M-36 i M-77. Očekujemo da će se predajom nekih skladišta stanje poboljšati."

Koncem listopada na području Vinkovaca boravili su Paraga Dorboslav i Dapić Ante, koji su razgovarali s pripadnicima HOS-a, HSP-a i predstavnicima vinkovačkih vlasti. Kroz te kontakte i u izjavama za vinkovačka sredstva priopćavanja, iznosili su svoje uobičajene teze i optužbe da je Predsjednik Republike počinio zločin nad hrvatskim narodom tog kraja svojom nebrigom za njihov položaj, da se

HSP zalaže za hrvatske granice do Zemuna, Drine, Boke i Sandžaka, da su oni formirali veliku antisrpsku koaliciju na osovini Zagreb-Priština-Tirana-Sofija, zajedno s nekim crnogorskim snagama i slično. S dolaskom Parage u Vinkovce otpočinje razdoblje javnog uspostavljanja međusobnog odnosa i suradnje između Parage i Dedakovića te njihovih suradnika.

Dnevni izvještaj načelnika Policijske uprave Vinkovci od 29. listopada kaže: "I dalje se osjeća i sve više razlika u shvaćanju ovog rata i vođenja borbe na području Vukovara i Vinkovaca, a na relaciji između sadašnjeg zapovjedništva na čelu sa dopuk.Milom Dedakovićem na jednoj strani, te bivšeg Zapovjedništva i kriznog štaba na drugoj strani. Ovo neslaganje intenzivno se već osjeća među jedinicama na položajima, kao i rezultatima daljnjih djelovanja prema neprijatelju".

Već 31. listopada, zbog jednog socijalnog slučaja dobrovoljca iz Zagreba a u borbi angažiranog u Borovu naselju, zapovjednik obrane Vukovara kap.Borković u prosvjedu na adrese Vrhovništva kažeš "Gospodo, bilo bi vrijeme da počnete sa čišćenjem svojih dvorišta da vam ih mi ne bi morali čistiti, jer se zna kako mi to dobro radimo. Propali mi (na radost nekih) ili pobijedili na radost 'svih' nas, znajte da Hrvatska neće propasti ali će vas upamtiti, neke po dobru a neke i po zlu".

Novinski radio izvještaj od 1. studenoga glasi: "Krvari Vukovar iz 27 novih rana, a Zagreb još štiti. Uzalud apeli i pozivi, vojne pomoći za Vukovar još nema. Tako bar govore argumenti nakon 70 dana čekanja. Sa nevjericom i sa uvredom primaju se sva zanimanja Vrhovništva, jer sve ovo vrijeme Vukovar nije dobio nikakvu pomoć. Niti jednu pušku, niti jedan metak, a od sanitetske pomoći jedino je 107 ranjenika prebačeno za Zagreb."

Na dan 2. studeni izvještaj načelnika Policijske uprave Vukovar govori da je ondje "veoma kritična situacija. Neprijatelj je ušao u grad sa oklopnim sredstvima i pješadijom. Bez hitne pomoći sumnjam da ćemo moći izdržati. Nemamo dovoljno adekvatnih sredstava. Hitno je, ja vas ozbiljno upozoravam". Istodobno Dedaković traži helikopter MI-8 za prijevoz protuoklopnih sredstava u Vukovar, kao i druga materijalna sredstva i municiju, iako bi Dedaković trebao znati da hrvatska vojska nema spomenuti helikopter.

Naređenje generala Tusa glasi: "Rješiti problem. Sredstva dati u najvećem broju. U toku je završni napad na Vukovar".

Broj ranjenika popeo se na 350, a istog dana - 3. studenog - u Vinkovcima Dedaković drži konferenciju za novinstvo. Time, na svojevrsni način doživljava svoj medijski vrhunac, zahvaljujući potrebama medija za što više informacija iz Vukovara, čime faktički biva uvršten među heroje vukovarskog rata. Međutim, tog istog dana - primjerice - bila je planirana, prema svjedočenju Dedakovićeve osobnog pratioca, veća vojna akcija na selo Marince. Dedaković je trebao biti u štabu u 05,00 sati. Pratilac ga je jedva probudio u 6,30 da bi u štab došli u 7,15. Prema svjedočenju, ovakvih zakašnjanja bilo je više, i to uglavnom zbog bančenja u društvu žena.

Prema obavještajnim informacijama, pojedini pripadnici HOS infiltriraju se i u ZNG gdje pokušavaju širiti uobičajene laži i dezinformacije te vršiti, osim političkog vrbovanja, i vrbovanje za oružane akcije prema legalno izabranim vlastima u RH. Na dan 3.11. na lokalitet Pogana Jama u okolici Samobora, gdje HOS tada vrši obuku na poligonu u grupama po desetak dana, pristigla je nova grupa, pod izlikom da se obučavaju kao dobrovoljci koji će ići na Vukovar. Međutim, pravi cilj koji je priopćen grupi od 3.11. navodno je formiranje "Crne legije" koja bi napala Banske dvore. Nakon spoznaje o čemu se radi, grupa od 30-tak dobrovoljaca iz Orahovice i Bjelovara napustila je poligon, pri čemu je došlo i do oružanih incidenata. (Inače, iz jedinice tzv. HOS-a poznate po kriminalu i zločinstvima iz Kraljeve Velike, određeno je nakon ubojstva Ante Paradžika osam članova koji su trebali izvesti atentat na Predsjednika Republike. Braća Pren, Anton i željko, koji se bave švercom oružja na području Pule, u kontaktu su sa HSP i Dobroslavom Paragom u traženju osobe novog poglavnika. Također, identificirani pripadnik HOS-a, dobio je zadatak da se infiltrira u jedinicu koja daje fizičko osiguranje Predsjednika RH, kako bi izvršio djelotvorne pripreme i obavio atentat.)

Nakon što je u sredstvima javnog priopćavanja objavljeno 3.11. priopćenje MUP i MO RH, Ured za promičbu HSP reagirao je priopćenjem, ali su istovremeno javno počeli iznositi najgrublje optužbe i neistine na račun Predsjednika Republike i Vrhovništva RH. Opet se ponavlja teza da je Predsjednik RH izdao hrvatski narod, posebno da je "prodao- Vukovar, Vinkovce i Dubrovnik. Naoružani pojedinci HOS-a predlagali su da se napuste borbeni položaji i odmah krene na Zagreb i Banske dvore. U svim kontaktima u kojima se napada cjelokupna vlast RH, koristi se teško stanje u Vukovaru i ističe se podrška Mile Dedakovića pripadnicima HOS-a, na području Osijeka

rasparčavaju letak s tekstom koji su dobili iz Vukovara, a čiji je autor tamošnji novinar. Slične letke pod nazivom "Tko je izdao Vukovar" misle dijeliti i u Zagrebu. Dio članova HSP planirao je također aktivno djelovati i među izbjeglicama iz Vukovara, s borcima iz grada i njihovom rodbinom.

Prema tim i ranijim saznanjima, procjenjuje se da je u dijelu HSP postojao već zarana plan da se eventualni pad Vukovara iskoristi za početak oružane akcije, odnosno poziv na oružanu akciju prema legalnoj demokratskoj vlasti Republike Hrvatske. Nije teško zaključiti čijim bi političkim ciljevima to u ovom ratnom i političkom trenutku odgovaralo, u tada najtežim vukovarskim danima, Para ga i njegovi politički i vojni istomišljenici očito privode kraju svoj scenarij pokušaja rušenja hrvatske demokratske vlasti.

Načelnik PU Vinkovci u dnevnom izvještaju od 10. studenog štabu MUP-a RH, koji je dostavljen i Glavnom stožeru kaže se: "Artiljerija oko Vinkovaca za podršku Vukovaru ima sve više oruđa u kvaru, a municije ima samo za današnji dan. Ukoliko se hitno ne dopremi municija i još oruđa može se očekivati ubrzano napredovanje neprijateljskih snaga na Vukovarskom bojištu.

Obavještajna služba HV došla je do provjerenih informacija o moralnom stanju neprijateljske vojske na Vinkovačkom i Vukovarskom bojištu, koje je gotovo na nuli, i koji se još održava samo silom koju provode oficiri i četnici u vojnim redovima. Vojni rezervisti su demoralizirani zbog velikih gubitaka i može se očekivati masovan pokret, ali prema Srbiji. Ukoliko se ovaj veoma bitan momenat ne iskoristi, te zbog nečije neodgovornosti Vukovar i Vinkovci padnu u ruke neprijatelja, to će biti veliki poticaj za neprijatelja". (O spomenutim činjenicama Dedaković ne izvješćuje.)

Predsjednik RH na to, u povodu razmatranja vojno-političke situacije u Vukovaru i Dubrovniku, nalaže da se svim raspoloživim sredstvima nastavi obrana Vukovara i Dubrovnika, unatoč nekim glasovima koji tvrde ili traže suprotno. Glasine o tome da se je hrvatska vlast spremna pogađati o bilo kojem dijelu hrvatskog teritorija, apsolutno su neutemeljene. Posebno se to odnosi na Vukovar i taj dio Slavonije. Takve optužbe nepravedne su i prema svim onim borcima iz svih krajeva Hrvatske koji se bore u obrani herojskoga Vukovara. Hrvatska je vlast u uvjetima opsade u obranu Vukovara uložila mnogo, slabeći druge frontove, svjesna nesrazmjera snaga i važnosti Vukovara, poručuje Predsjednik 11. studenog i dodaje da se takva situacija od strane protivnika nastoji iskoristiti za demoralizaciju hrvatskih snaga i rastrojstvo hrvatske vlasti. Zato će hrvatska obrana

uložiti dodatne napore na frontovima u istočnoj Slavoniji i u području Dubrovnika. Istovremeno, treba poduzeti ozbiljne korake za uklanjanje defetističkih i tuđih elemenata u redovima hrvatske vojske. Pozivaju se građani i dobrovoljci da se uključe u obrambene napore RH u tim najkritičnijim područjima.

Međutim, Ljiljana Toth, tajnica u štabu Dedakovića, 10. studenoga, zapovjedniku je servirala "informaciju" - da u Vinkovce dolazi Tomislav Merčep, ali ne s ciljem da pomogne u borbi za Vukovar kako je najavljeno, nego da, prema njenim "pouzdanim" izvorima, dolazi sa svojim ljudima likvidirati Dedakovića. Sutradan mu je, pak, plasirala "informaciju" da je na radiju čula komentar izvjesnog Adanića da je Dedaković smijenjen i uhićen jer se ne bavi vojnim pitanjima već vojnu situaciju podređuje političkim ciljevima. To je Dedakovića silno uznemirilo, te je u štabu nastala atmosfera sveopće optužbe Vlade, Sabora i Predsjednika Republike Hrvatske. Osnovna je poruka tih žustrih razgovora bila da između Tuđmana i Miloševića postoji sporazum po kojem će Hrvatska dati Srbiji Slavoniju, u zamjenu za Hercegovinu. Dakle, iste one optužbe koje su u Vukovaru bile plasirane u početku agresije na grad.

Na dan 10. studenoga Dedaković šalje izvješće Vrhovništvu RH i GSHV u kojem upozorava na dezerterstvo u redovima HV, tvrdi da pomoć koja dolazi je premala te moli "da nam na dosadašnji način ne pomažete." Optužuje za indiferentnost prema Vukovaru i za zavaravanje javnosti u pogledu Vukovara.

Još jedan izvještaj istoga dana Mile Dedakovića, i to o spaljenim Bogdanovcima. Traži 6000 granata za artiljerijska oruđa, u protivnom Vukovar pada "u toku sutrašnjeg dana".

U vrijeme zasjedanja Sabora RH 7-9. studenoga u sabornicu stiže "u ime Vukovara" anonimna tzv. Optužnica protiv Sabora RH, Vlade i Predsjednika Republike. Utvrđeno je da je "Optužnicu" iz notesa diktirala (prema autorstvu službe KOS-a) Ljiljana Toth, osobna tajnica dopuk. Dedakovića, odnosno supruga Nikole Totha, Dedakovićevog zamjenika, i to u prostorijama Zapovjedništva operativne grupe Vinkovci-Vukovar-Županja, a distribucija je izvršena preko centra za obavješćivanje - Vinkovci. Na osnovi prikupljenih činjenica proizlazi da je "optužnica" pisana uz odobrenje Mile Dedakovića. U toku dana izvršeno je pretipkavanje teksta "optužnice" prevedene na engleski jezik, što je organizirala Toth Ljiljana. (Na boravak operativaca u Vinkovcima i u zapovjedništvu, reagirao je Dedaković Mile i upozorivši ih da bez njegova odobrenja ne

moгу vršiti uvid u nikakve dokumente i bilo je očito da je zatečen, kao i ostali, dolaskom pripadnika SIS-a.)

Zanimljivo je da cijelo to vrijeme Dedaković uporno ponavlja kako je sada proboj u Vukovar praktički nemoguć, zbog blokade, minskih polja i jakih neprijateljskih snaga. Takve tvrdnje iznosi još od svoga izlaska iz Vukovara, iz kojeg su i on i njegovi bliski suradnici izašli bez većih žrtava. Također je očito da je Dedaković, kao zapovjednik obrane Vukovara, optuživao Vinkovce zbog nedostatka pomoći, te je ondje i otišao kako bi se pomoglo obrani Vukovara. Međutim, s dolaskom u Vinkovce, umjesto da organizira (i širu) obranu Vukovara, Dedaković se javno pridružuje optužbama protiv Zagreba.

Međutim, Hrvatski radio objavljuje 11. studenog iznenađenje - razgovor s novinarom TV Slovenije Jožetom Balentom koji je izjavio da je "jučer (10. studenoga, op.K.) bio u Vukovaru posljednji put. Jako je teško doći do Vukovara, budući da su ukopani tenkovi oko Bogdanovaca i svugdje okolo, ali može se pješke jedno 12 kilometara prijeći kroz kukuruz i dođe se do Vukovara". Na pitanje -stiče li pomoć u Vukovar ipak iz unutrašnjosti Hrvatske, Balent odgovara: "Čujte, stiže pomoć. Svakako da stiže pomoć. Svu tu pomoć treba prenijeti na ramenima, ne može se doći kolima u Vukovar. Ta pomoć stiže u nekom obliku, ne smijem sve reći, jer je prerano, da ne bi otkrio kanale, ali pomoć stiže, čak je došla pomoć iz Slovenije, došla je pomoć iz Hrvatske, čak su Bosanci poslali nešto."

Mreža iznenađenja, međutim, nije sasvim zatvorena. Na dan 12. studenoga guverner NBH piše Milanu Dedakoviću u Vukovar pismo u kojem ga obavještava da je Savjet NBH donio odluku o uplati 2,000.000 dinara u korist njegova računa.

Činjenica je da Dedaković, po povratku u Zagreb nakon pada Vukovara, 19. studenog podiže taj novac za svoj račun. Kod pretresa je, nakon uhićenja, u njega pronađeno oko 300.000 DEM. Osim toga, 15. studenoga još u Vinkovcima, Dedaković šalje čovjeka svog osobnog povjerenja u Zagreb sa zadatkom da likvidira jednog televizijskog urednika, a na "Rebru" se treba povezati s izvjesnim pripadnikom HOS-a radi daljnjih akcija.

Nakon dolaska iz Vukovara u Vinkovce, ljudi oko Dedakovića raspolagali su izuzetnim svotama novca. Jedan od tih "boraca" zatečen je s vrećom novca iz vukovarskog SDK.

Osobe bliske Dedakoviću tvrde da je u njegovom štabu, 12. studenoga govoreno da "pojedinci" planiraju sa 200-300 boraca s vukovarsko-vinkovačkog ratišta krenuti u Zagreb

"rušiti Vrhovništvo". Dobar dio boraca koji bi trebali u ovu akciju nije formalno u HSP i HOS, ali se smatra da su pod njihovim utjecajem. Akcija bi se izvela, kako se govori, u slučaju pada Vukovara.

Prema izvještaju zapovjednika Operativne grupe puk.Mile Dedakovića od 13. studenoga "u večernjim satima 12. studenoga započele su borbe za proboj blokade Vukovara i nastavljene danas prema zapovjedi zapovjednika OG od 11. studenog". U izvještaju se spominje dezertiranje "samostalne čete 109. br. HV, jedinice specijalne namjene ZNG RH (od gospodina Rose), 5.b/3.br. HV, tenkovska četa 3.br. HV" i kašnjenje na zadatak oklopno-mehanizirane čete 3.br. HV. Izvršeno je djelomično prodiranje u redove neprijatelja, a dalje napredovanje nakon ukopavanja i priprema za noć nastavlja se djelovanjem manjih grupa. Ocjena Dedakovića jest da svo NVO pristize u dovoljnim količinama ali asortiman uopće ne zadovoljava. Broj ljudi kojima se raspolaže nije dovoljan za prodor, zaključuje Dedaković.

Međutim, 14. studenoga u štabu su razgovarali puk.Gorinšek, Dedaković i Merčep o načinu proboja u Vukovar. Merčep je tražio da se razminira dio naših minskih polja kao prolaz u Vukovar. Dedaković je predlagao drugi pravac također kroz minska polja, s čime se nisu slagali Merčep i Gorinšek, i to zato što je put bio teži i opasniji. Na to je Dedaković razgovor presjekao konstatacijom: ovdje ja komandujem.

Na dan 13. studenoga "Vrhovni zapovjednik svih jedinica HOS-a Dobroslav Paraga" potpisuje "naredbu" "Glavnom zapovjedniku svih jedinica ZNG-a i HOS-a g. Mili Dedakoviću - Jastrebu i zapovjedniku bataljona u Čepinu g. Slobodanu Tolju-bojniku" kojom se Tolju naređuje da se sa 300 vojnika stavi na raspolaganje "Glavnom zapovjedniku svih jedinica ZNG i HOS g. Mili Dedakoviću", da se ima ići (kao "glavni zadatak") na proboj blokade Vukovara, te da se "van zakona" stavlja onaj koji ne izvrši ovu "naredbu". (Tolj tu naredbu odbija smatrajući se časnikom ZNG)

Prema izvješću MUP-a RH, kao "snage HOS-a" u Čepinu se tada broje 52 osobe, što je ukupna brojka njihovih "snaga" na tom području.

Mile Dedaković je kasno 13.11. uputio poruku Paragi kojom izražava nezadovoljstvo što nije realizirana gore navedena "Naredba" te da će ukoliko ne dobije ljude do 14.11. u 18.00 smatrati da Paraga i njegovi "još uvijek nisu za dom spremni".

Na dan 12.11. Marin Vidić-Bili izvještava u pismu Predsjedniku RH, Vladi i GSHV da je grad mrtav i nalazi se

u čeljustima Jugo-armije. Predlaže izlaz: evakuacija ljudi uz dogovor s JA i EZ, angažman "oružanih snaga koje do sada nisu imale dozvolu za oružano djelovanje i koje su sprečavane da djeluju", te proboj u Vukovar specijalnim antiterorističkim snagama.

"Vodstvo HSP i Vrhovni stožer HOS-a" objavljuju 13.11. "Javni poziv na mobilizaciju", i to svim sposobnim članovima HSP, HOS-a, te svi sposobni od 18-60 godina koji su "spremni za dom".

General Tus 14.11. izdaje upozorenje da su "jedinice i časnici dužni izvršavati samo zapovijedi sa potpisom Predsjednika Republike, dr. Franje Tuđmana, vrhovnog zapovjednika, generala pukovnika Antona Tusa i general majora Petra Stipetića ispred GSHV kao i zapovjednika OZ, OG i brigada HV.

Istoga dana, 14.11., Paragi i Milanu Vukoviću pokušalo se u Zagrebu uručiti pozive PU na razgovor. Paraga je zatečen u prostorijama Starčevićevog doma. Odbio je primiti poziv, uručivši policiji tekst letka-optužnice koji će, tek sutradan biti bacan iz - zrakoplova JA.

Agresor je u toku 15. studenog uspio ući u Borovo naselje i zauzeti ga. Iz zapovjedništva OG Vukovar - Vinkovci - Županja art.kapetan OG Vinko Jović javlja Glavnom stožeru HV trenutno stanje artiljerijske podrške Vukovaru koje je u vrlo lošem stanju.

Istoga dana, 15.11. Dedaković piše Vrhovništvu i Glavnom stožeru HV te Crvenom križu Hrvatske i Caritasu te kaže: "Zahtijevam da nam hitno uputite: uniforme, civilnu odjeću i obuću... Nemamo niti jedan komad odjeće, ni par obuće, a pomoć od Kriznog štaba Vinkovci ne možemo dobiti...Zahtijevam da se konačno udostojite da mi pismeno odgovorite što ćete poduzeti..." Kako i čime objasniti ovo traženje, naznačeno u maniri potpune insubordinacije Glavnog stožera od strane nižeg zapovjednika?

Dana 15.11. na šire područje Zaprešića i Nove Gradiške iz zrakoplova JA su bacani leci još jedne "Optužnice" koju potpisuje "Odbor za zaštitu Jastreba". U "optužnici" se naivnim političkim frazama za izdaju optužuje "Tuđman i njegova banska svita" i poručuje -"znajte, gospodo, ruka pravde pruža se i prema vama!"

General Špegelj 16. studenog na licu mjesta ocjenjuje stanje kao loše. Citiramo: "Plan sa Merčepom i tzv. starim Jastrebom nije ni pokušao pod motivacijom da je proboj ka Vukovaru nemoguć. Ne razlikuju se ni izvješća o tome tzv. mladog Jastreba... Smatram da su nesuglasice između zap.Dedakovića i g.Merčapa dublje i od njihove suradnje za buduću eventualnu akciju radi deblokade Vukovara ne može

se ništa očekivati. Zapovjednik OZ Osijek je učinio sve da akciju organizira u više navrata i sa realnim planom, ali iz razloga iz prethodne rečenice sve je ostalo na papiru i lijepim željama. Što se tiče općine Županja i obrane pravca duž autoputa došlo je do prave dezorganizacije, a do sudara s neprijateljem u stvari još nije došlo, osim stalnog bombardiranja našeg položaja. Uzrok tih slabosti je u stanju organiziranosti Zapovjedništva... Izvjesno je da su bez razloga napušteni neki položaji. . . Neugodno sam iznenađen lošim zapovjedanjem u brigadama, bataljunima sa izraženim neposluhom potčinjenih. U tom smislu nitko u istočnoj Slavoniji ne bi mogao biti izuzet."

Znakovit je izvještaj od 16.studenoga u kojem načelnik Policijske uprave Vinkovci izvještava o "nesposobnosti", premda bi, u vezi s ranijim odašiljanjem specijalnih jedinica MUP-a natrag u Varaždin od strane zapovjednika 109.br.ZNG, moglo biti riječi i o naznakama ozbiljna vojnoga neposluha. U svezi s napadom agresora na Nijemce, 16. studenoga, načelnik piše: "Naime, opet se dokazalo da u zapovjedništvu 109.br. sjede nesposobni ljudi, a i na čelu 131. br. (Županja) se također nalaze nesposobni ljudi. Nekoliko puta u zadnjih mjesec dana izdavana je zapovjed da se postave eksplozivi na sve mostove na Bosutu u Nijemcima, Apševcima, Podgrađu i Lipovcu, ali naređenje nije izvršeno."

Dana 17.11. oko 04,00 zapovjednik OG Vinkove i, Vukovar, Županja primio je od Marina Vidića telegram u kojem ga izvješćuje da je kapetan Branko Borković s braniocima Vukovara napustio Vukovar tako da su ostali samo on (Vidić) i gđa. dr. Bosanac, od necivilnog dijela pučanstva. Utvrđeno je da je istina da je kap. Borković napustio Vukovar, ali je neistina da je Vukovar sasvim ostao bez branitelja.

Dana 17.11. general Tus naređuje da se maksimalno raspoložive količine municije dopreme na poziciju centra Vukovara u toku noći 17/18.11.

U izjavi novinaru AFP, 18.11. Dobroslav Paraga kaže "ako padne Vukovar, treba pasti i predsjednik Franjo Tuđman", čime definitivno objavljuje javnosti namjeru državnoga udara, manipulirajući Vukovarom na način kako je to činio i prethodnih mjeseci. U skladu sa njegovim javnim zahtjevom da se HSP-u dade resor obrane u Vladi RH, Paraga tvrdi da, doduše, "nema namjeru da poduzme nasilnu akciju protiv vlade u Zagrebu, nego da razriješi predsjednika Tuđmana na fronti reorganizirajući obranu na istoku Slavonije". Također tvrdi da je "Tuđman spriječio slanje pojačanja u petak u Vukovar jednog batoljona HOS-a

sastavljenog od 1200 ljudi", premda je spomenuta brojka apsolutno neistinita u odnosu na stvarno brojno stanje grupacijama tzv. HOS-a. Osim toga, Paraga ide dalje u destrukciji službene hrvatske politike, tvrdeći da njegove jedinice "ne priznaju prekid vatre".

U izvještaju brig. Gorinška od 20.11. kaže se da jedinica "kojom zapovijeda g. Tomislav Merčep nije izvršila postavljeni zadatak."

Na dan 20. 11. general Tus zapovijeda: "Nastaviti s ubacivanjem jakih snaga u pozadinu agresora i spajanje sa snagama obrane Vukovara, u cilju narastanja otpora na tom prostoru. Izuzev p/o koje prihvaćati, spriječiti izvlačenje boraca i stanovništva iz Vukovara."

Spomenuta zapovijest, kao i dalji naponi branitelja istočne Slavonije, zajedno s dosad ostvarenim rezultatima međunarodnih političkih akcija da se uspostavi mir u Hrvatskoj na cjelokupnoj njezinom državnom teritoriju - svjedoče, na koncu, o laži plasirane teze o prodaji Vukovara i istočne Slavonije.

Dobroslav Paraga i Mile Dedaković u međuvremenu su uhićeni.

V - ZAKLJUČCI KOMISIJE

1. Pripreme za obranu grada Vukovara i tog dijela ratišta izloženog agresiji JA, Republike Srbije i četničkih odmetnika, otpočele su tijekom proljeća u problematičnoj političkoj atmosferi u gradu. Organi civilne vlasti nisu funkcionirali u skladu s nalogima republičke Vlade, a međustranački problemi - prije svega, linijom pokušaja SDS-a da Vukovar pripoji tzv. kninskoj krajini, kulminirali su blokadom rada organa SO i porastom međunacionalnih suprostavljanja. Istovremeno, dolazi do privatnog naoružavanja te procvata nedozvoljene trgovine oružjem pri čemu pojedinci izvlače veliku materijalnu dobit.

2. Početak obrane grada i okolnih naselja u početku je ovisio samo o spremnosti policijskih snaga. Ta spremnost nije bila na visini, i to zbog nedovoljno obučena sastava, s jedne strane, a s druge - zbog političkog pritiska i niza osobnih prijetnji članova SDS-a policajcima srpske nacionalnosti. Nakon njihova napuštanja policijskih jedinica (ostaje samo 5 Srba u policiji, a novi se dovode iz drugih područja), žitelji grada (Hrvati, Mađari i dio Srba) dobrovoljno se organiziraju u odrede Narodne zaštite, i to u prvo vrijeme dobrovoljci iz redova HDZ, a zatim i pripadnici drugih stranaka. U najkritičnijim danima u obranu su uključeni svi sposobni stanovnici.

3. Činjenice ukazuju da su se obrambene jedinice u Vukovaru razvijale sasvim analogno razvoju obrambenih snaga Hrvatske u cjelini, dijeleći iste teškoće koje su se osjećale i na drugim ratištima Hrvatske. Nakon snaženja i naoružavanja policijskog sustava, osnivanjem jedinica Zbora narodne garde osjetno jača obrambena sposobnost, prije svega zahvaljujući principu dobrovoljnosti sudjelovanja u obrambenom sustavu Republike Hrvatske, što je pak praćeno i - ponekad ozbiljnim - teškoćama na planu vojne subordinacije. Osim toga, ozbiljan nedostatak teškog naoružanja i odgovarajuće municije, uz velika pa i nepremostiva ograničenja pri kupovini oruđa i oružja, pridonio je da realna i voljna snaga hrvatske obrane Vukovara ne bude dovoljna za slamanje znatnih materijalno-tehničkih snaga neprijatelja. Unatoč tome, neprijatelj je pretrpio izuzetno velike gubitke u ljudstvu i materijalu, a hrvatske obrambene snage uspješno su svojim nadljudskim herojstvom slomile plan agresora da brzim i udarnim napadajem osvoji Hrvatsku.

4. Nakon osvajanja neprijateljskih vojarni i skladišta, te uz nabavu oružja na tržištu u vrlo teškim uvjetima, Vukovaru i širem istočnoslavonskom ratištu upućene su dovoljne količine lakog pješadijskog i protuoklopnog naoružanja i municije, ali je osjetan bio nedostatak artiljerijskih oruđa i odgovarajuće municije. Kako se nedostatak naoružanja osjećao na cijelom hrvatskom ratištu, nedvojbeno je da je nedozvoljena trgovina oružjem - pa dijelom i onoga koje je bilo namijenjeno Vukovaru - ozbiljno utjecala na efikasnost obrambenog sustava i cjelokupne vojne organizacije u nastanku.

Uočena je također nedovoljna sinkronizacija vojne logistike i logističke podrške, od svestrane pripreme do potpune opreme jedinica. Nadležni državni organi ispitat će do kraja sve slučajeve prekida linija dopreme pomoći i naoružanja, te propuste odgovornih osoba i poduzeti osobito oštre mjere u svim primjerima ratnoga profiterstva.

5. Posebno je u svezi s obranom istočne Slavonije i Vukovara, od samoga početka napadaja očito djelovanje neprijatelja sredstvima specijalnoga rata. Početak takvog podzemnog rata seže još u vrijeme stimuliranja i naoružavanja srpskih odmetnika od strane JA i Republike Srbije, a nastavlja se upornim petokolonskim i propagandnim ratom. Iz arsenala tih sredstava, osobito je ubojita bila zarana plasirana teza o tzv. ustupanju ili prodaji teritorija istočne Slavonije, odnosno Vukovara. Lansirajući tu tezu, kao temeljni oslonac u pokušaju rušenja cjelokupne hrvatske demokratske vlasti, beogradski obavještajni stožer poslužio se u njezinom širenju ne samo petokolonskim elementima nego i interesom medija za senzaciju toga tipa, ali i političkom naivnošću pojedinaca u redovima obrambenih snaga. Nedvojbeno je da politički interes određenih međunarodnih čimbenika za obdržavanjem politički integralne Jugoslavije dopušta - a prema obavještajnim podacima hrvatskih službi mjestimice i utvrđuje - doprinos nekih stranih obavještajnih službi na promociji Paragine političke i vojne djelatnosti, odnosno njegove javno očitovane namjere da nasilno obori legalnu vlast u Hrvatskoj. Otuda je u inozemnim diplomatskim, državnim i poslovnim krugovima, te dijelu stranih medija, česta upotreba "predodžbe" kako su u Hrvatskoj na djelu znatne fašističke snage koje će uskoro srušiti legalnu hrvatsku vlast.

Iz kronologije ukupnih zbivanja, očito proizlazi kako je teza o "prodaji Vukovara", a potom o "nužnom padu Zagreba, zbog pada Vukovara", smišljenim i kontinuiranim plasiranjem među ratom pogođenim i zaplašenim stanovništvom, postepeno planski i sustavno pretvarana u

optužnicu protiv hrvatske demokratske vlasti u cjelini - Sabora, Vlade i Predsjednika Republike.

Činjenice nedvojbeno upućuju da su pojedini dokazani nosioci pokušaja destabilizacije i rušenja čitavog sustava hrvatske vlasti istovremeno djelovali i kao ratni profiteri, u vukovarskom slučaju upravo na štetu uspješne obrane toga grada i okolnih naselja. Djelovanje zapovjednika obrane Vukovara Mile Dedakovića i osoba iz njegova kruga, i u tom smislu, mora biti temeljito ispitano i ocijenjeno od strane nadležnih državnih tijela.

6. Komisija drži da je zadatak svih državnih tijela, i državnih službi, da do kraja rasvijetli pojedinačne odgovornosti u svim naznačenim i novim primjerima koji upućuju na nedostatke, propuste i kriminalne radnje u svezi s obranom Vukovara.

Komisija, također, drži obvezom nadležnih državnih tijela da temeljito i istinito utvrde, a zatim i kvalificiraju pojedinačnu djelatnost i stvarni značaj međusobnog odnosa zapovjednika Mile Dedakovića, s jedne, i čelnika HSP Dobroslava Parage, s druge strane, ne zanemarujući pritom sudioništvo osoba iz njihova kruga, posebice u pogledu djelovanja na pokušaju obaranja ustavnog poretka RH. U svezi s tim, Komisija napominje važnost identificiranja inicijatora i pisaca tzv. Optužnice.

Glede izostanka efikasne koordinacije policijskih, vojnih i civilnih vlasti, nadležna tijela državne vlasti trebala bi utvrditi odgovornost za uočene propuste, kako bi se preispitali postojeći i uspostavili novi efikasni kontrolni mehanizmi. Osobito valja potaknuti, na temelju cjeline poznatih iskustava, ubrzani dalji razvoj obrambenog sustava i potencijala Republike Hrvatske.

7. Konačno, Komisija drži osobito važnom dalju sustavnu analizu pojedinih problema i segmenata u obrani Vukovara ili pak sveukupne strategije obrane cjelokupnog hrvatskog teritorija. Primjerice, uočeni problemi već nagovještaju potrebu detaljne i kompetentne analize funkcioniranja i stvaranja obrambenih snaga Hrvatske, funkcioniranje civilnih vlasti u ratnim uvjetima, sustav nadležnosti a obdržavanju kompetencija civilne vlasti i striktno poštivanje zapovijedi i naloga vojnih i civilnih vlasti, djelovanje stranaka i posljedice stranačkih interesa u Hrvatskoj u ratnim uvjetima, utjecaj medija na probleme obrane Vukovara i vođenje obrambenog rata u Hrvatskoj, s izrazito vojnog aspekta, osobito se ukazuje potrebnom - analiza vojnih priprema, držanja i djelovanja pojedinih jedinica i zapovjedništava, gubitaka u pojedinim fazama agresije na Vukovar i sahrana poginulih.

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti odgovornoj organizaciji pomoći i zbrinjavanju vukovarskih prognanika, kako onih koji su preživjeli ulazak JA u Vukovar tako i onih koji su grad napustili prije toga.

Predsjednik Komisije:

Josip Manolić
